

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra fundamentální a dogmatické teologie

Jiří Zeman

Církev, jak ji žil a myslel Oto Mádr

Diplomová práce

Vedoucí práce: Doc. Vojtěch Novotný, Th.D.

Roudnice nad Labem 2015

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Roudnici nad Labem dne 28. 5. 2015

Jiří Zeman

Bibliografická citace

Církev, jak ji žil a myslel Oto Mádr [rukopis]: diplomová práce/ Jiří Zeman; vedoucí práce: Vojtěch Novotný. Roudnice nad Labem, 2015. 79 s.

Anotace

Práce přináší prezentaci implicitní ekleziologie teologa a kněze Oto Mádra. Upozorňuje v rámci Mádrova života na jeho důrazy, sleduje, co je přínosné a nadčasové, a ukazuje, kde je třeba pokračovat v domýšlení postojů. Metodou výzkumu je bipolární paradox, aplikovaný na známky církve.

Klíčová slova

česká církev, implicitní eklesiologie, Oto Mádr, kněz, politický vězeň, dějiny teologie, morální teologie, magisterium

Název

Církev, jak ji žil a myslel Oto Mádr.

Abstract

Church in the life and thought of Oto Mádr.

The thesis portrays the implicit ecclesiology of the Czech theologian and priest Oto Mádr. It highlights Mádr's key attitudes in the context of his life. It traces his main and enduring ecclesiological contributions and shows where his thought could be further developed. The method of research is bi-polar paradox applied on the signs of the Church.

Keywords

Czech Catholic Church, implicit ecclesiology, Oto Mádr, priest, political prisoner, history of theology, moral theology, magisterium.

Počet znaků (včetně mezer): 149 650

Poděkování

„Děkuji, děkuji za bolest, jež učí mě se tázat. Děkuji za nezdar, jenž naučí mne píli. Bych mohl přinést dar, byt' nezbývalo síly. Děkuji za slabost, jež pokoře mě učí. Pokoře pro radost, pokoře bez područí. Děkuji, za slzy děkuji, ty naučí mě citu...“

Karel Kryl

„Musíme si uvědomit, že na rozdíl od jiných věd pravou teologii nedělají jen chytré hlavy, ale lidé žijící s Kristovým tělem.“

Oto Mádr

„V určitém historickém období se uskutečnil obrat a od teologie na kolenou se přešlo k teologii sedící za stolem.“

Hans Urs von Balthasar

Děkuji za trpělivost všem přátelům, které jsem při psaní práce zanedbával. Děkuji za vstřícnost v naslouchání i mluvení všem zástupům pomocníků. Děkuji za rozhovory, za korespondenci i osobní vyjádření k dílu a životu teologa Oto Mádra.

Abecedně:

Filipovi Duškovi
Janu Stříbrnému
Jolaně Polákové
Josefu Slezákovi
Josefu Čunkovi
Františku Hylmarovi
Kateřině Volekové
Lucii Školoudové
Mamince
Marii Válkové
Myrei Ryškové
Michalu Altrichtrovi
Milanovi Geigrovi
Pavlu Němcovi
Ondřeji Pávkovi

Oto Mádrovi
Radku Tichému
Sestře své rodné
Stanislavu Přibylovi
Šárce Duškové
Štěpánovi Smolenovi
Tatínkovi
Tomášovi Matějcovi
Václavu Venturovi
Vojtěchovi Novotnému
a mnoha skrytým orantům.

Věnuji toto přínosné pachtění Janě z Arcu, panně, Prokopu, opatovi, Tomáši, volovi,
Františku, bláznovi a Filipu, smíškovi...

Obsah

ÚVOD.....	7
1. RÁMCOVÁ BIOGRAFIE.....	9
1.1. Nástin dějinného kontextu	9
1.2. První etapa – Narození, dětství a rodina (1917–1928)	10
1.3. Druhá etapa – Studium ve vlasti (1928–1942)	11
1.4. Třetí etapa – Pastorační působení (1942–1947).....	12
1.5. Čtvrtá etapa – Příprava na disertaci (1947–1949).....	13
1.6. Pátá etapa – Pastorace i za mřížemi (1949–1966)	14
1.7. Šestá etapa – Svobodnější život (1966–1989)	17
1.8. Sedmá etapa – Volně dýchat (1989–2011)	20
1.9. Poznámka k literární tvorbě Oto Mádra.....	22
2. MÁDROVA IMPLICITNÍ EKLESIOLOGIE.....	24
2.1. Obhajoba zvolené metody.....	24
2.2. Příklady nerespektování bipolární struktury církve.....	30
2.3. Souvislost spirituality s teologickou tvorbou.....	32
2.4. Teologův pohled na ekumenickou otázku (první kritérium)	33
2.5. Teologův pohled na hříšnost a svatost církve (druhé kritérium)	36
2.6. Teologův pohled na apoštolskost a charismata (třetí kritérium).....	38
2.7. Teologův pohled na jednotlivce a společenství (čtvrté kritérium).....	46
2.8. Teologův pohled na kontinuitu a diskontinuitu (páté kritérium).....	49
2.9. Teologův pohled na zásluhu a dar (šesté kritérium)	58
ZÁVĚR.....	64
SEZNAM ZKRATEK.....	69
SEZNAM PRAMENŮ	70
Literatura	70
Elektronické zdroje.....	77

„Vše, co člověk miluje, zaniká. Vzácné vztahy, které lidskou bytost provází při chůzi konané náročnými kroky, kdy nohy plaše kladou své šlápoty na práh neznámé budoucnosti v důvěře vůči matně známému Bohu, jsou radostí, avšak i ony pominou a zůstane jen jediný vztah, který se člověk učí prohlubovat do posledního výdechu, aby jej poté nikdy neztratil v plnosti žité blaženosti.“

S. O.¹

„Má-li být čtení plodnou myšlenkovou prací, musí se člověk uvolnit od tělesných a duševních stresů, napětí, uklidnit tékání představ a s příjemným očekáváním, s radostnou zvědavostí se oddat autorovu vedení do světa poznání.“

O. M.²

---

¹ Nezveřejněný archiv autora práce.

² MÁDR, Oto. Umění číst periodikum. In TENTÝŽ. *Slovo o této době*. Praha: Zvon, 1992, s. 31–42, s. 37.

Úvod

Práce představuje první pokus o zhodnocení eklesiologie kněze a teologa Oto Mádra na základě jeho života a spisů. Řeč bude o eklesiologii implicitní, neboť Oto Mádr nikdy samostatné pojednání o církvi nenapsal.

Proč zkoumat odkaz českého teologa vzhledem k eklesiologii? Odpověď v této věci je veskrze praktická. Jedinec, skupina i národ čerpají svojí identitu z minulosti. Pokud existuje vědomé pokračování v liniích vytyčených v historii, můžeme hovořit o záměrném vytváření identity. Má-li ovšem ona identita nabývat vyšších kvalit, je třeba umění poučit se z minulosti: dobrého se držet a špatné odmítnout. Oto Mádr představuje jedno z velkých jmen české teologie, a proto jej nelze jednoduše obejít. Ovlivnil mnoho našich současníků a ovlivňuje i nás. Jaký je ovšem jeho vliv? Z jakých východisek morální teolog vycházel a kam jeho učení vedlo a vede? Jedině aktuální dopad příkladu jeho života a zaměření jeho teologie je s to ospravedlnit bádání zaměřené na jeho osobu. Cílem práce proto více než pozitivní konstatování faktů bude touha po poučení pro dnešní dobu.

Motivací k sepsání práce byl také autorův zájem o morální teologii, která se však po prozkoumání hlavních Mádrových textů vyjevila jako bytostně závislá právě na pojetí církve. Při sledování teologovy tvorby se ukazovalo, že poslední otázka, ze které vychází jeho další tázání, směřuje k samotnému jádru církevního společenství – je spojena s důvěryhodností představených a se závazností nauky, kterou předkládají. Jde o otázku autority a pravdy.

Ovšem jakým způsobem co nejobektivněji zhodnotit Mádrovo vnímání církve? Autor, jsa si vědom množství subjektivních zúžení, která hrozí i nejpokornějším mistrům, dlouhou dobu zápolil o metodu práce. V množství nabízejících se otázek, jež bylo možno teologovi položit, pozvolna vystoupil přístup kýženou objektivitu slibující.

Církevní otcové hovořili o církvi jako o *complexio oppositorum*, která z Boží vůle v sobě integruje Boží slávu i lidskou bídu. Rozpracováním tohoto hlediska se otevřelo šest dvojic otázek, které prověřují nejen eklesiologii Oto Mádra, ale je možné je položit téměř každému teologovi naší epochy. Paradoxně tak největší přínos svého bádání autor nespatřuje ani tak v poznatcích, k nimž dospěl u karlínského rodáka, ale spíše v rozvinutí zmíněné metody a vnímá velký potenciál v jejím dalším domýšlení a rozvíjení.

Předložená práce je rozčleněna na životopisnou a teologickou část. Jako prameny byly použity dostupné texty autora týkající se eklesiologie (z knihoven i archivů), dále korespondence s pamětníky, osobní setkání a audio i video materiály.

1. Rámcová biografie

Kapitola pojednává o důležitých událostech z Mádrova života. Sleduje teologovu cestu a dělí ji na sedm pomyslných etap, které měly vliv i na autorovu tvorbu (rodina, studium, pronásledování). Životní pouti je předřazeno několik slov o době, se kterou se Oto Mádr „potkával a potýkal.“ Na závěr je připojena poznámka o Mádrově literární tvorbě.

1.1. Nástin dějinného kontextu

Mádrův život, dokreslující a vyjasňující jeho perspektivu eklesiologie, ukazuje důležité souvislosti. Jistě tu hraje svou roli doba, v které Oto vyrůstal.³ Nikdy totiž není možné nazírat nějakou periodu dějin jako strom zbavený kořenů. Tehdy šlo o čas přerodu státního zřízení, averze mnohých vůči církvi na nemálo místech světa, modelování smyslu života poválečné Evropy, hledání.⁴ Studium, které jej formovalo k odvaze být věrný a vědomí existujícího utrpení mnoha členů křesťanského světa, vedlo mladého a všímavého Mádra k promýšlení vlastní cesty s až překvapivou důsledností.⁵

---

³ Srov. „Mádr žil od počátku v církvi, jejíž osud v posledním století stejně jako ve stoletích předcházejících byl určován častými změnami, vzestupy i úpadkem.“ WALDENFELS, Hans. V agonii církve. *Teologické texty* 2012, roč. 23. č. 1.

⁴ Za všechny události, které se dotýkaly generace Mádrových rodičů i učitelů, zmiňujeme alespoň heslovitě tyto: První vatikánský koncil, zabor papežského státu, *Rerum novarum*, antimodernistické přísaha, proudy filosofie Marxe a Nietzscheho, Husserla, formování národní Itálie, *Kulturkampf*, francouzská odluka od církve, Velká říjnová revoluce, První světová válka aj.

⁵ Zde poznamenáváme, že byt' Mádr kladl velké požadavky na sebe a mohl se jevit mnohým až nesmlouvavě tvrdý, přece nikdy nebažil po pozemsky dokonalé církvi bez kolaborantů a slabých. O selháních i selhávajících se vyjadřoval vždy s pochopením: „Ona církev má v sobě regenerační sílu. Není vázaná na určité období nebo situace, ona je nad tím i v tom, pod tím, ona nese to naše vlnění všelijaké. To hrdinství i zrady a žije dál a je to matka církev: umí odpouštět, umí vítat navrátilce a povzbuzuje k jednotě.“ Archiv autora, nezveřejněný rozhovor Oto Mádra pro *Post bellum*. Od 03:37:20 hh:mm:ss.

Mádrova připravenost na vše je dobře ilustrována tímto citátem: „Páč křesťani jsou taková podivná stvoření. Oni počítají pořád se vším. Ať mají zkušenosti jakékoliv, tak spíš vyhlížejí s potěšením ty další zkušenosti, ať pracovní, ať zamřížované (...).“ Tamtéž. Od 03:28:00.

V načrtnutých souřadnicích byl karlínský rodák prakticky celý život v první linii bojů o život a svobodu víry. Jako by jeho existence syntetizovala vše, co bylo tehdy mimo hlavní vlnu. Nestal se pro kolaboranty kolaborantem, pro hnědé hnědým, pro rudé rudým, pro koncilní rebely rebelem, pro vlašné vlašným.

1.2. První etapa – Narození, dětství a rodina (1917–1928)

Mádrův život se začíná rokem 1917, kdy Oto dne 15. února spatřil světlo světa jako syn Anny a Františka Mádrových.⁶ První etapa jeho života je dovršena rokem 1928, kdy Oto nastupuje na jezuitské gymnázium v Bubenči.

Oto⁷ byl na svět přiveden během první světové války, před vznikem velké Prahy. V monarchii vládl císař Karel I., papežem křesťanstva byl Benedikt XV. a v carském Rusku se téhož roku udála Velká říjnová revoluce.

Mádr byl pokřtěn v kostele Cyrila a Metoděje v Karlíně. Ve jmenované čtvrti také navštěvoval obecnou školu. Již tehdy se zajímal o tištěné slovo.⁸ Z jeho autobiografických textů se dozvídáme, že jeho otec byl částečně ochrnutý po prodělaném tyfu. Jako válečný invalida dostal trafikku a byl vyučený truhlář. O matce nám Mádr sděluje, že byla aktivní účastnicí katolického života v místě bydliště, sečtělá a před svatbou pracovala jako kuchařka.⁹ Na své dětství a rodinu či příbuzné Oto blíže nevzpomíná, jen prostě sděluje, že ministroval.

---

⁶ O jeho nejužší rodině máme jen fragmentární informace. Otec František (zemřel 1956), tesař z Moravy, a matka Anna, kuchařka původem z východních Čech (rozená Marková, zemřela 1953). Oto byl jediný žijící potomek, prvorozené dítě zemřelo ještě jako malé. Srov. MÁDR Oto. *V zápasech na Boží věc*. Praha: Vyšehrad, 2007, s. 7 a 48. Stručná biografie je také obsažena v knize MÁDR Oto. *Slovo o této době*. Praha: Zvon, 1992, s. 293–294.

⁷ Srov. Životopisný medailon: VLČEK Vojtěch: *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel. Rozhovory s kněžími a řeholníky pronásledovanými za komunismu v letech 1948–1989*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 240–241.

⁸ Srov. MÁDR Oto. *V zápasech na Boží věc*. s. 8.

⁹ Srov. MÁDR Oto. *V zápasech na Boží věc*. s. 7–8. A také: VLČEK Vojtěch. *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel. Rozhovory s kněžími a řeholníky pronásledovanými za komunismu v letech 1948–1989*. Kostelní Vydří: KNA, 2006, s. 242.

1.3. Druhá etapa – Studium ve vlasti (1928–1942)

Tato etapa shrnuje Mádrovo studium na bubenečském gymnáziu a jeho teologická studia na Karlově universitě i náhradním teologickém učilišti.

Mladý Oto frekventuje arcibiskupské gymnázium osm let a vysoko hodnotí učitele z řad jezuitského řádu, byť i zde zůstává stručný.¹⁰ Mádr zpětně nahlíží školu jako dobrou, neboť poskytovala tolik cenný *přesah* (duchovní doprovázení, živá katolická praxe, zájem o dobrou literaturu). Vnímá velký svět církve, zapojuje se do klubu esperantistů a stává se členem skautského oddílu. Zvažuje cestu životem jako kněz Kristův. Ihned po maturitě se hlásí do semináře v Dejvicích.

K formaci a ke studiu teologie na Universitě Karlově nastupuje devatenáctiletý Mádr s vážným zápalem pro poznání. Záhy si všímá silných a slabých stránek výuky¹¹ a objevuje svůj zápal pro vědu, když říká: „všecko, co vonělo vědou, mě přitahovalo.“¹² Měl zprvu zájem o spirituální teologii, ale postupem času se více přiklonil k teologii morální. Přese vše se teorii více nevěnoval, jak později litoval, i pro silný zájem o esperanto¹³ a skauting (absolvoval lesní školu po prvním ročníku, ve druhém ročníku vedl mezinárodní oddíl skautů).

Mádr spíše astenické konstituce zápasil celý život s chatrným zdravím. Svě meze silněji pociťuje v létě po čtvrtém semestru, kdy i díky náročnému studiu a realizaci letního skautského tábora u Vlašimi platí za své aktivity vleklým stonáním. Od podzimu 1938¹⁴ se léčí, zprvu v nemocnici a poté doma, kde

---

¹⁰ K historii gymnázia založeného Lvem, kardinálem Skrbenským, roku 1910: Historie Arcibiskupského gymnázia v Praze-Bubenci v [2014-12-15] <<http://tisk.cirkev.cz/z-domova/historie-arcibiskupskeho-gymnazia-v-praze-bubenci-v-letech-1913-a-1950/>>.

¹¹ Srov. MÁDR Oto. *V zápasech za Boží věc*. Praha: Vyšehrad, 2007, s. 10. A také: VLČEK Vojtěch: *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel. Rozhovory s kněžími a řeholníky pronásledovanými za komunismu v letech 1948–1989*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 244.

¹² MÁDR Oto. *V zápasech za Boží věc*. s. 10.

¹³ Kurz tohoto umělého jazyka zahájil v prvních týdnech formace a byl podporován rektorem Beranem, budoucím biskupem pražským.

¹⁴ Na sklonku září probíhá mobilizace. Mnichovská dohoda mobilizaci ruší. Následuje Mnichovský diktát – dohoda – zrada – 29. září 1938. ŠRÁMEK, Pavel. *Mobilizace*

zůstává do léta 1939 a přichází o celý rok formace. V důsledku překotných politických procesů v Evropě i na domácí scéně dochází k uzavření vysokých škol a vzdělávání seminaristů pokračuje v nouzových podmínkách v náhradním teologickém učilišti v Dolních Břežanech.¹⁵

Po ukončení základního studia přijímá šestadvacetiletý Oto kněžské svěcení z rukou biskupa Antonína Eltschknera v kapli arcibiskupského paláce. Den nesl datum 22. 11. 1942. Slavil se svátek Cecílie, *virginis et martyris*, vzpomíná Mádr.

1.4. Třetí etapa – Pastorační působení (1942–1947)

Během šesti let vystřídal talentovaný mladý kněz několik působišť. Jeho vzpomínky jsou spíše kusé. Pozornost ve vzpomínkách zaměřuje více na jednotlivé fenomény a výraznější předěly než na celkové hodnocení svých pastoračních dojmů a životních zkušeností.

Jeho prvním kaplanským zastavením byla farnost Liteň u Berouna – zde strávil pět měsíců. Následovaly Zásmyky, obec známá pro svůj válečný internační tábor (*upravený* klášter OFM¹⁶). Ve Stříbrné Skalici začíná působit od srpna 1943 jako administrátor. Živě si vybavuje své archeologické radosti (smí být při odkrývání fresek v Sázavském klášteře) i dobrou spolupráci s místními skrze skauting. Po skončení války začíná Mádr svou publikační činnost a také – hnán svou touhou po poznání – nastupuje cestu dalšího studia na teologické fakultě.

---

předválečné armády v roce 1938. Mobilizace na podzim [2014-03-10]. <<http://armada.vojenstvi.cz/predvalecna/mobilizace/6.htm>>.

¹⁵ Zde, na náhradním učilišti, zřízeném v arcibiskupském zámečku, pokračuje výuka po celá léta války. Srov. NOVOTNÝ Vojtěch. *Katolická teologická fakulta 1939–1990. Prolegomena k dějinám české katolické teologie druhé poloviny 20. století*. Praha: Karolinum, 2007, s. 27–32.

¹⁶ V tomto klášteře mimo jiné nedobrovolně pobýval i Josef Zvěřina, Jan Pauly či Karel Kadlec – budoucí vedoucí katedry morálky. Právě u něj bude Oto Mádr jako asistent. Srov. MÁDR Oto. *V zápasech za Boží věc*. Praha: Vyšehrad, 2007, s. 12.

1.5. Čtvrtá etapa – Příprava na disertaci (1947–1949)

Ve vymezených letech žije náš morální teolog v Praze a v Římě, kde pracuje na své disertaci. Roku 1946 se ujímá vedení arcidiecéze arcibiskup Josef Beran, který proto odchází z čela vedení semináře, jako i z postu vyučujícího na KTF. Mádr se v létě roku 1947 stěhuje ze Stříbrné Skalice zpět do Prahy a krom výuky náboženství je také asistentem prof. Kadlece na fakultě. Rozhoduje se pro specializaci na morální teologii a jako první počín svého dalšího vzdělávání promýšlí tehdy živě diskutovanou otázku umělého oplodnění. Návrh tématu přijímá, byť jeho osobní preferencí bylo věnovat se více základům morální teologie – hlavně problematice odpovědnosti za činy.¹⁷

V rámci svého studia přichází Mádr i do italské metropole. Zde bydlí v bohoslovecké koleji Nepomucenum od září 1948¹⁸ a navštěvuje jezuitskou universitu Gregorianum.¹⁹ Z několika poznámek víme, že Mádr nebyl se stylem formace a studiem spokojený. On sám říká, že možný badatelský rozlet dostával „olověná křídla.“²⁰

V této době Mádr tuší – jsa informován o domácím dění – že nebude možné ve Věčném městě zůstat další studijní rok, proto shromažďuje vše potřebné pro svou doktorskou práci *Conceptus malitiae intrinsecae in synthesi Suareziana* a hodlá tezi dopracovat ve vlasti. Hranice domoviny překračuje koncem září roku 1949. Učinil tak, neboť jej nezastihla odpověď arcibiskupa Berana, která mu dovolovala prodloužení studia. Mádr tímto vstupuje do nejnáročnější etapy

---

¹⁷ Srov. MÁDR, Oto. *V zápasech za Boží věc*. Praha: Vyšehrad, 2007, s. 15.

¹⁸ K roku 1948 a událostem února odkazují na: *Únor 1948* [2014-04-07]. <<http://www.totalita.cz/1948/1948.php>>.

¹⁹ Università papežského práva vznikla roku 1551 z původní *Schola grammaticae et humanitatis pro iuvenibus*. Srov. *Cenni storici* [2014-04-07]. <http://www.unigre.it/Univ/ns/storia_universita_it.php>.

²⁰ MÁDR, Oto. *V zápasech za Boží věc*. Praha: Vyšehrad, 2007, s. 17. Právě zde bych uvítal větší sdílňost teologa, než jen obecné vyjádření „olověnou metaforou“ a poznámkou o kloboucích či filmu. Vždyť tyto vzpomínky ukazují, že Mádr vnímal limity i novost doby, tušil, že je rozdíl mezi změnou obalu a jádra. Škoda, že nenačrtl svůj zápas podrobněji – byla by to cenná pomoc k hlubšímu pochopení postojů, myšlení a života našeho teologa.

svých osobních dějin, do *dusna* dlouhých dní, kdy bude zápasit za Boží věc vskutku nadpozemskou silou.²¹

1.6. Pátá etapa – Pastorage i za mřížemi (1949–1966)

Pátá etapa teologova života zachycuje náročná léta, kdy byl nejsilněji pronásledován a trýzněn totalitní mocí. Do roku 1951 působí, byť sledován, na svobodě, další léta, konče rokem 1966, je zadržován v těžkých věznicích.²²

Náš kněz oslavil v únoru roku 1950 třicáté třetí narozeniny a pobýval v konventu františkánů U Panny Marie Sněžné v Praze, kde dokončoval disertační práci. Zde se stal svědkem průběhu Akce K.²³ Nedlouho po záboru se Mádr stěhuje na Bílou Horu ke kolegovi v kněžské službě. Pilně pokračuje v práci a vykonává pastorage ve školách i ve farnosti u kapucínského kostela na Hradčanech.

Mádr v letním dni 23. června skládá rigorózní zkoušku. Dílo potvrzující „cenné schopnosti“ – především nadání pro spekulaci²⁴ – jej opravňuje k přijetí hodnosti „doktor teologie“. Záhy poté je přizván působit na *reformovaném* teologickém studiu, které pražská teologická fakulta od léta 1950 nabízela. Pevný Mádr však tuto zdánlivě lákavou pozici kategoricky odmítá. Byl si totiž dobře vědom ideologického zatížení a dalšího směřování této organizace.²⁵

---

²¹ Předznamenávám, že v době nespravedlivého věznění vznikne pozoruhodný duchovní text. Jde o tzv. *Mírovské litanie*. Těchto 34 invokací svědčí o Mádrově vnitřním životě a diachronní sounáležitosti s celou církví. Srov. MÁDR, Oto. *Mírovské litanie. Slovo o této době*. s. 157–160.

²² Zájemce o přehled všech trestů Oto Mádra odkazují na: VLČEK Vojtěch: *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 258.

O ideologicky vedených procesech hovoří kniha z pera Václava Vaška. VAŠKO, Václav. *Dům na skále. 3. Církev vězněná: 1950–1960*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008.

²³ Srov. VLČEK, Vojtěch. *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel. Rozhovory s kněžími a řeholníky pronásledovanými za komunismu v letech 1948–1989*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 248. K této události také: Akce K. Násilná akce namířená proti mužským řeholím. [2014-10-12]. <<http://www.ustrcr.cz/cs/akce-k>>.

²⁴ Srov. NOVOTNÝ, Vojtěch. Zrod teologa: Oto Mádr v letech 1945–1951. *Studia Theologica* 9, č. 4, 2007, s. 67.

²⁵ NOVOTNÝ Vojtěch. *Katolická teologická fakulta 1939–1990. Prolegomena k dějinám české katolické teologie druhé poloviny 20. století*. Praha: Karolinum, 2007, s. 65 a dál. Srov. NOSEK, Lukáš. *Život a dílo Antonína Salajky (1901–1975)*. Rigorózní práce. Praha: UK

Zato – oslovený studenty z farnosti Nejsvětějšího Salvátora – pokračuje ve školním roce 1950/51 v pastoračním díle Zvěřiny, Mandla či Mikuláška SJ a dalších. Výše jmenovaní byli buď v exilu, či u PTP, nebo ve věznicích... Náš teolog statečně přebírá nad „duchovně značně zralou obcí“²⁶ záštitu a nasazuje se pro růst katolického společenství. Studentské společenství čerpalo ze stylu práce v duchu JOC (Jeunesse ouvrière chrétienne – Křesťanská pracující mládež), který byl tehdy činný v západní Evropě. Cílem iniciativy JOC pak bylo hlubší včlenění do života církve za pomoci svátostí, modlitby, vzdělání, rozjímání apod.

Ve snaze nabídnout orientaci pro nelehkou periodu dějin píše Mádr ve vlaku „pár poznámek“ k situaci a později z tohoto počínu vzchází razantní apel známý jako *Slovo o této době*. Čisté znění této *exhortace* vzniklo až v úkrytu u sester boromejek, kde Mádr svůj text poskytl k rozšíření matce představené Žofii Bohumile Langrové. Věřícími bylo dílo pokládáno za počín biskupů – jakožto tajný pastýřský list – a sklidilo ohlas nejen v naší zápasící vlasti. Jak doba „houstla“, bylo jasné, že péče o křesťanský život *studujícího lidu* je ideologicky nekorektní. Mádr zvažuje po vzoru některých emigraci, pokus o emigraci však nevychází. Kněz je zatčen a stává se „svěřencem totální péče“ státních bezpečnostních složek.²⁷

Byl obviněn ze zabití dítěte na silnici.²⁸ Následně podstupuje v pověstné Bartolomějské sérii výslechů různé intenzity a poznává škálu

---

KTF, 2009. Autor práce hovoří na straně 66 o komunisty zredukované fakultě a státním dohledu nad studiem.

²⁶ Srov. MÁDR, Oto. *V zápasech za Boží věc*. Praha: Vyšehrad, 2007, s. 20–21.

²⁷ Jednalo se o noc ze dne 31. května na 1. června 1951 (Slavnost Srdce Ježíšova, kterou ustanovil roku 1856 Pius IX. na třetí pátek po letnicích.). Srov. MÁDR Oto: *V zápasech za Boží věc*. Praha: Vyšehrad, 2007, s. 25. O těžkostech pramenících ze zatčení čteme i jinde: „Oto Mádr, podobně jako Mojžíš, krácel ve službách náročné svobody sestupující od Otce věčné i vtělené Svobody v dobách čtyřicetiletého putování totalitní pouští ducha.“ In: KRUMPOLC, Eduard – POLÁKOVÁ, Jolana – POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Zplnosti Kristovy. Sborník k devadesátinám Oto Mádra*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, s. 10.

²⁸ Pro dokreslení skutečnosti, jak rudá totalita nazírala vazbu: „Vazební věznice, jak ji chápali komunisté, se samozřejmě v ničem nepodobala vazební věznicí v klasickém justičním pojetí. Původním smyslem je zabránit obviněnému v pokračování trestné činnosti, rušení vyšetřování, ovlivňování svědků a útěku. Přitom všem má samozřejmě platit presumpce

parapedagogických metod svých referentů. Putuje i na Ruzyň, kde je režim ještě horší. Zde podstupuje tzv. lámání vyšetřovaných, mezi které patří noční buzení, zákaz spánku apod., čímž má být „připravenější na proces“.²⁹ Celou dobu byl Oto Mádr nucen, aby se doznal ke špionáži a velezradě.³⁰

Soudní přelíčení, vedené prokurátorem Karlem Čížkem, začalo 11. června 1952 v hale brněnského sokolského stadionu.³¹ Žalobcům šlo v jádru o prokázání nevyvratitelné spojitosti mezi náboženskou výchovou a praktikovanou kriminalitou.³² Sám Mádr monstrproces shrnuje do slov „naplánované divadlo“.³³ Mádr dostává milostivě doživotí namísto trestu nejvyššího. Statečný kněz se stává svědkem Boha i ve věznicích a bez nadsázky jej smíme zpětně označit jako jednoho z prvních vězeňských kaplanů, byť bez státního souhlasu, neboť v pastoraci pokračuje i zde.

Výkon trestu začíná Mádr na Ruzyni. Za své chování při procesu je kárán studenou celou, aby tak pocítil nadřazenost totalitní moci, která se silných individualit bojí. Mádr se totiž nepřidržel „dohodnuté linie“ a při výslechu neohroženě dokazoval, že pastorec a víra není protistátní, ale v posledku *prostátní* činnost. Následně se dostává i na Pankrác a od února 1953 je na Mírově v pracovišti s přísným režimem. Mádr se tajně věnuje intelektuální

---

nevinu. Komunisté však vyšetřovací vazbu používali jako důležitou součást přípravy zinscenovaných politických procesů – jedním z hlavních nástrojů komunistického totalitního režimu. Přesvědčit se o tom měl i Jan Zahradníček. Vězně během dlouhé vyšetřovací vazby zlomil fyzický a především psychický nátlak. Vyšetřování se orientovalo v zásadě trojím směrem, buď chtělo vyšetřovance zlomit (v případech, kde existoval důvodný předpoklad nějaké skutečné viny) a přimět ho k doznání, nebo byl vězeň preparován pro divadelní proces, ve kterém měl prokázat poslední službu straně (to platilo zejména pro zatčené komunisty), případně alespoň sehrát celkem pasivní roli...“ ANDREE, Lukáš. *Vězeňská zkušenost Jana Zahradníčka*. Diplomová práce. Brno: MUNI FF, 2008. [2014-04-03]. <http://is.muni.cz/th/74199/ff_m/Magisterka_pro_tisk.txt>. Srov. také: NOVOTNÝ, Vojtěch. *Odvaha být církví. Josef Zvěřina v letech 1913-1967*. Praha: Karolinum, 2013, s. 240–249.

²⁹ MÁDR, Oto. *V zápasech za Boží věc*, s. 26–27.

³⁰ MÁDR, Oto. *V zápasech za Boží věc*, s. 29.

³¹ Mádr odhaduje, že v hale bylo asi 1500 občanů z různých koutů Moravy. Srov. MÁDR, Oto. *V zápasech za Boží věc*, s. 30.

³² Zájemce odkazují na podrobnosti kauzy se skupinou Pokorný, Železný, Čačka a kněz Stanislav Ledabyl. *Alois Pokorný (1928–1952)* [2014-04-05]. <<http://www.ustrcr.cz/cs/alois-pokorny>>.

³³ Srov. MÁDR, Oto. *V zápasech za Boží věc*, s. 31.

činnosti se spoluvězni.³⁴ Spolu s dalšími zavádějí „studijní stůl“, iniciativu, která otevírá prostor pro přednášky Václava Vaška, Felixe Davidka a dalších. Pevný Mádr pracoval i stonal,³⁵ spolu s dalšími tajně evangelizoval³⁶ a sloužil mši svatou také zde.

Muž, opomenutý třemi amnestiemi šedesátých let, je nakonec podmíněčně propuštěn po 15 letech, třech týdnech a třech dnech.³⁷ „Polepšený“ kněz je opět na *svobodě*, v padesáti letech svého života opouští dne 24. června 1966 okolo třetí hodiny odpolední bránu Valdic. Celou tristní dobu Mádr shrnuje překvapivými slovy: „Ty kriminály byly v duchovním smyslu skutečně krásná doba.“³⁸

1.7. Šestá etapa – Svobodnější život (1966–1989)

Období představuje, jak se Mádr angažuje v oživení trýzněné a unavené církve. V reakci na to z vůle státních orgánů odchází do pastorace mimo Prahu. Vstupem do důchodu začíná jedno ze svých největších děl – vydávání *Teologických textů*. Je také poradcem Tomáškovým a vede tým, který překládá koncilní dokumenty.

Po propuštění se teolog v Praze setkává s rodinou Václava Vaška. Zde setrvává několik měsíců a poté odchází do pronajatého bytu. Začíná civilní profesi. Kněz se stává sanitářem³⁹, poté i písařem ve skladě kabelů a později správcem depozitáře Muzea hl. m. Prahy. V době nezdravě limitované svobody Mádr podniká mnohé iniciativy ve prospěch Boží věci. Mimo jiné píše v době

---

³⁴ Od roku 1955 je kněz izolován, aby nekazil ideologicky jiné vězně, spolu s dalšími asi 240 kněžími. Srov. MÁDR, Oto. *V zápasech za Boží věc*, s. 39.

³⁵ Srov. MÁDR, Oto. *V zápasech za Boží věc*, s. 39, 46. Byla to výroba sáčků, kovových součástek i třídění zeleniny nebo broušení skla. Na „tuberárně“ je teolog rok a půl.

³⁶ Srov. VLČEK, Vojtěch. *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel. Rozhovory s kněžími a řeholníky pronásledovanými za komunismu v letech 1948–1989*. s. 254.

³⁷ Srov. VLČEK, Vojtěch. Tamtéž. s. 257.

³⁸ Srov. VLČEK, Vojtěch. Tamtéž. s. 255.

³⁹ Podle knihy MÁDR, Oto. *V zápasech za Boží věc*. s. 48, vykonává tuto službu v Krči. Podle VLČEK, Vojtěch. *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel. Rozhovory s kněžími a řeholníky pronásledovanými za komunismu v letech 1948–1989*. s. 257, v Motole.

památného pražského jara otevřený dopis Dubčekovi,⁴⁰ účastní se setkávání katolíků, kde se beseduje o zákroku proti Mírovému hnutí katolického duchovenstva (dále MHKD). Je členem delegace k arcibiskupovi Tomáškovi, který jej obratem ustanovuje za člena nové Arcidiecézní pastorační rady.⁴¹ Tento orgán zvažuje personální obsazení fakulty, otázky spojené s kolaborací kněží, jako i postoj k politickému dění. Tuto službu vykonával do roku 1989. Dodejme, že Mádr stál také za některými texty arcibiskupa Tomáška.

Souběžně s rostoucím odporem k státem řízenému MHKD zaznívá požadavek nového, skutečně církevního, nikoliv prokomunistického hnutí. Přání se později realizuje a organizace je ustavena na velehradském setkání dne 13. května 1968. Do dějin církve vstoupí pod označením *Dílo koncilové obnovy* (dále DKO).⁴² Rovněž se v době „jarního svítání“ rozbíhá renaissance časopisů – kompromitovaný *Duchovní pastýř* je pod vedením Zvěřiny transformován v periodikum nesoucí název *Via* a vedení *Katolických novin* rovněž ožívá, pod taktovkou kněze Vladimíra Rudolfa.⁴³

V nové době je také třeba řešit zkvalitnění vzdělávání seminaristů. V exilu stále žijící fakulta očekává reorganizaci, kterou vede Tomáškem pověřený Mádr. Teolog úkol označuje retrospektivně za nevděčný, neboť setkání na ministerstvu kultury vykazovala jasně retardační akcent. Jen s námahou se prosadil příchod nových učitelů.

Mádr také zahajuje – ve snaze pozvednout upadající úroveň kněží v pastoraci, kterou „opečovávají“ církevní tajemníci – Teologicko-pastorační kurz. První cyklus byl stanoven na 20. srpna v délce čtyř dnů. Ke stanovenému datu se v paláci *Charitas* setkává na 400 kněží. Druhý den byl však skličující, neboť před jeho rozbřeskem „zavítala“ do našich zeměpisných šířek vojska

---

⁴⁰ Vyšel s ohlaselem v Literárních listech v březnu od novináře Vaculíka.

⁴¹ Tam patřil i Vladimír Rudolf, Václav Vaško a Jiří Němec. Později i Josef Zvěřina, Jiří Reinsberg a další.

⁴² Srov. OPATRŇÝ, Aleš. Jak byl čten koncil v Čechách a na Moravě. *Teologické texty* 2003, roč. 14, č. 1, s. 28–31. V souvislosti s DKO se rozbíhá i tzv. Pracovní ústředí teologie – pomoc k orientaci pro věřící. Srov. také MÁDR, Oto. *V zápasech za Boží věc*. s. 57.

⁴³ Původní náklad 30 000 kusů vzrostl na 160 000. Srov. MÁDR, Oto: *V zápasech za Boží věc*. s. 56.

Varšavské smlouvy.⁴⁴ Slibně začatá iniciativa byla přerušena, avšak na podzim se rozběhla nanovo a mohla být realizována až do léta 1971.

S ohledem na potřeby vzdělávání laiků rozbíhá teolog spolu s dalšími dílo nesoucí název *Živá teologie*, po vzoru Alberta Velikého.⁴⁵ Jednalo se o cyklus přednášek pro všechny, kteří touží po kvalitní životní orientaci. Toto setkávání v trimestrech, však bylo roku 1970 uzavřeno pokynem státních orgánů.

Znovu sílící politické tlaky nastupující normalizace doléhají i na Mádrův život a nakonec je horlivý teolog nucen odejít z postu vyučujícího na deportované fakultě, který mohl na krátko (na skoro tři semestry) zastávat téměř po dvaceti letech.⁴⁶ Ministerstvo kultury „jej chce“, právě tak jako Boušeho a Zvěřinu, v pastoraci.

Tímto Mádr zahajuje na podzim roku 1970 své čtyřleté pastorační působení v Modřanech u kostela Nanebevzetí Panny Marie. Ani zde nesmí kněz zakořenit. Stěhuje se do pohraničí. Farnost Dolní Žandov, nacházející se jihovýchodně od Chebu, se stala další výzvou pro spíše vědecky zaměřeného Mádra. Ani na tomto místě velká námaha nezamezí statečnému Mádrovi pracovat na poli vědy – podílí se na revizi překladů dokumentů koncilu, publikuje a vážně uvažuje o vzniku dobrého katolického samizdatu. Na sklonku sedmdesátých let (1978) odchází do důchodu, pročež se může vrátit do Prahy bez ohledu na přání strany.

V hlavním městě začíná s velkým publikačním projektem, dodnes živým a přínosným. Mádr chce spojit zatím atomizované snahy mnohých a vše lépe organizovat.⁴⁷ Postupně vzniká několik edičních řad. Za všechny zmiňujeme alespoň *Duch a život*, *Universum* a *Teologické texty* (dále jen TT).⁴⁸ Časopisy

---

⁴⁴ Srov. *Okupační vojska Varšavské smlouvy v Československu po roce 1968*. [2014-08-05]. <http://www.totalita.cz/1968/1968_armada_ssr_07.php>. Dle tohoto článku mělo obnovu pořádku v zemi zajistit odhadem na 500 000 jednotek živé síly přítele s technikou.

⁴⁵ Srov. MÁDR, Oto. *V zápasech za Boží věc*. s. 134.

⁴⁶ Mádr vzpomíná: „Žil jsem tím i během let za mřížemi.“ MÁDR, Oto. *V zápasech za Boží věc*. s. 63.

⁴⁷ Srov. MÁDR, Oto. Pražská dílna katolického samizdatu. *Teologické texty* 2003, roč. 14, č. 2, s. 73–74.

⁴⁸ Srov. MÁDR, Oto: *V zápasech za Boží věc*. s. 69–70. Jinde čteme: „A to přesto, že papír byl ten nejlacinější, listy vázané sešívačkou, úprava natěsnaných řádků téměř žádná. Myslím, že

a další texty se ilegálně šíří mezi lačnými křesťany. Mádr rovněž neúnavně organizuje neveřejnou přednáškovou činnost a bytové semináře. Tak do totalitou trýzněné vlasti tajně přicházejí teologové jako Walter Kasper, Karl Rahner, Bernard Häring či Günter Virt.⁴⁹

Stále trvající pronásledování, projevované občasnými výslechy a dozorem, trvalo i v 80. letech.⁵⁰ Nic z toho však Mádra a jeho přátele neodradilo. Byť někteří tuší, avšak neodvažují se příliš doufat, rýsuje se naděje. A vskutku: náročná doba je vystřídána týdny euforie.⁵¹

1.8. Sedmá etapa – Volně dýchat (1989–2011)

Vrcholná etapa Mádrova života zahrnuje první svobodná léta po sametové revoluci, knižní publikaci autorových hlavních statí, ocenění jeho nasazení církví i státem a poslední okamžiky života v jeho pražském bytě.

Po událostech pátku 17. listopadu 1989⁵² a v rychlém sledu dalších dní se otevírá nevídaný horizont i pro církevní společenství a do té doby ilegální TT⁵³ vstupují jako mnoho dalšího ve svobodný občanský prostor. Mádr může svobodně cestovat a žít bez špehování. Záhy zavítá na mezinárodní teologický

---

je to memento i pro normální doby: magnetem apoštolátu není lesk povrchu, ale zvěst oživená Duchem.“ MÁDR, Oto. *Pražská dílna katolického samizdatu*. [2014-08-05]. <<http://www.teologicketexty.cz/casopis/2003-2/Prazska-dilna-katolickeho-samizdatu.html>>.

⁴⁹ Srov. MÁDR, Oto. *V zápasech za Boží věc*. s. 61 a 71.

⁵⁰ Podotýkám, že Oto Mádr je od roku 1981 sledován. Další informace: BLAŽEK, Petr. *Akce Teolog. Sledování Oto Mádra příslušníky IV. správy SNB v osmdesátých letech*. [2014-09-05]. <<http://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/pad1102/73-87.pdf>>

⁵¹ Za připomenutí stojí skutečnost, že po prvním svobodném nádechu přijíždí ke zmučenému tělu naší církve hlava katolické církve, papež Jan Pavel II. Prezident Václav Havel tohoto „apoštola duchovnosti“ vítá známými slovy: „Nevím, zda vím, co je to zázrak...“. Srov. HAVEL, Václav. *Projev prezidenta ČSFR Václava Havla při přivítání papeže Jana Pavla II. v Praze*. [2014-09-05].

<http://www.vaclavhavel.cz/showtrans.php?cat=projevy&val=317_projevy.html&typ=HTML>

⁵² Rozcestník k dějinným informacím: *Sametová revoluce 1989*. [2014-09-07].

<http://www.totalita.cz/1989/1989_1117_dem_03.php>.

⁵³ Teologické texty od roku 1990 vydává Zvon (řídil ho Václav Vaško), od roku 1999 kapitula Vyšehrad. V roce 2005 se vedení ujímá Jolana Poláková.

kongres do anglického Ampleforthu⁵⁴ a podniká mnoho dalších cest na místa, kde může svědčit o zkoušené české církvi. Roku 1992 vydává knihu *Slovo o této době*. Teolog, který stále pokračoval ve vědecké práci, učil také krátce od roku 2003 na Katolické teologické fakultě za děkana Ludvíka Armbrustra, SJ.

Za své dílo a statečný životní postoj je veřejně oceňován. Získává čestný doktorát na bonnské universitě. Roku 1991 je jmenován papežským prelátem Jeho Svatostí, papežem Janem Pavlem II. Prezident republiky Václav Havel mu propůjčuje roku 1997 řád TGM. Konečně na sklonku tisíciletí je jmenován vyšehradským kanovníkem. V roce 2006 je oceněn jako apoštolský protonotář jeho svatostí, papežem Benediktem XVI.

Roku 2003 vychází útlá kniha *K jádru věci*, kde čtenáři nacházejí podstatnější texty dříve uveřejněné v TT. S přibývajícím věkem (vždyť teolog Oto oslavil roku 2007 devadesáté výročí narození) a ubývajícimi silami se odvážná osobnost vytrvalého zápasníka za věc Boží nenápadně vytrácí ze stále nekončící spleti úkolů. Roku 2005 přenechává vedení časopisu Jolaně Polákové, dlouhodobé a velmi ceněné pomocnici v redakci. Publikuje poslední práce a rovněž představuje knihu testamentárního rázu – *V zápasech za Boží věc*.

Mádr, dále žijící ve svém bytě,⁵⁵ v závěru měsíce února, nedělní noci roku 2011 umírá. Jeho vzácný, bojem poznamenaný i srdnatostí vyznamenaný život se tiše dovršil. Poslední rozloučení, neboť pak už bude jen setkání, proběhlo v prvním chrámu naší země za účasti arcibiskupa Dominika Duky, OP. Tělo teologa bylo uloženo na vyšehradském pohřebišti.

---

⁵⁴ Mádrův příspěvek nesl jméno: *The Struggle of the Czech Church: What We Can Learn from a Theological Analysis. Religion in Communist Lands*, 1991, Nos. 1–2 (Papers from the Ampleforth Conference 1990 „A Time for Change“), s. 45–52.

⁵⁵ Bydlel v ulici Marie Cibulkové. Srov. BENEŠOVÁ, Hana. *Na shledanou v nebi* [2014-03-25]. <<http://www.teologicketexty.cz/casopis/2012-2/Nashledanou-v-nebi.html>>.

Quotidie morior („umírám kdykoliv“, srov. 1 Kor 15,31)⁵⁶ – tato pavlovská replika provázela kněze a teologa celý život a mnohokrát se potvrzovala. Proto je vhodné vzpomenout ji právě v situaci, kdy se naplnila. Oto opravdu bral každou dobu jako čas Boží a nakonec se i dožil setkání se svým Pánem, ke kterému směřoval svou celou životní cestou. Mádrovo náročné putování vystihuje mladá Francouzka, která říká: „Život je tvá loď, ne tvůj domov!“⁵⁷

1.9. Poznámka k literární tvorbě Oto Mádra

Prvotiny představeného autora nacházíme již ve 30. a 40. letech 20. století. Během doby vyšetřování a věznění v 50. a 60. letech byla jeho aktivita značně limitována. Po propuštění se Mádr opět prokázal jako schopný publicista a své kvality potvrzuje i svým nejznámějším odborným projektem pojmenovaným *Teologické texty*. Zprvu samizdatové periodikum vychází od roku 1979. Po revoluci pokračuje jako oficiálně vydávané a trvá dodnes.

V době svobody teolog publikuje, krom výše zmíněného odborného časopisu, i tři knihy (*Slovo o této době*, 1992; *K jádru věci*, 2003; *V zápasech za Boží věc*, 2007), které informují o jeho nesnadném zápase a přibližují jeho hlavní díla i myšlenkové pozice.

Mezi hlavní počiny Oto Mádra patří s ohledem na celkové zaměření jeho života ještě tyto publikace (texty): *Mravouka I., Základy, skripta*, 1970 (Zde se potvrzuje Mádrův hlavní životní zájem – formace křesťanské osobnosti.); *Dokumenty Druhého vatikánského koncilu*, 1995 (Mádr, coby vedoucí překladatelské skupiny získává informace o sebepojetí církve jako jeden z prvních.); stať *Slovo o této době*, 1951 a *Modus moriendi církve*, 1980 (Oba texty vyjevují Mádrovo hluboké vědomí trpící církve, zvažování smrti i nezdolnou odhodlanost žít.)

⁵⁶ Srov. KROUPA, Mikuláš. *Quotidie morior – umírám kdykoliv*. [2014-03-25]. <http://www.rozhlas.cz/radio_cesko/pribeh/_zprava/quotidie-morior-umiram-kdykoliv--859225>.

⁵⁷ LISIEUX, Terezie z. *Autobiografické spisy – Dějiny Duše*, Kostelní Vydří – Vimperk, 1991, s. 87.

Textové dílo Oto Mádra je navzdory pohnuté době svého vzniku rozsáhlé a polytematické. Mádr glosoval a sondoval mnohá témata, publikoval (i pod pseudonymem) mnoho odborných článků, textů a překladů. Při jistém zjednodušení se může říci, že jeho hlavním zájmem byla spiritualita a její sdělitelnost, etika (její zdůvodnění) a eklesiologie (otázka závaznosti pokynů autority). Kolem této triády se v zásadě seskupují všechny další texty.

Dle diplomandova názoru podloženého opakovaným čtením a promýšlením Mádrových textů není možné hovořit o jeho rané a pozdní tvorbě. Takový myšlenkový předěl z teologových děl není patrný, naopak je evidentní stále zůstávání na prvotní pozici. Z těchto důvodů nenabízím diachronní analýzu Mádrova díla.

Zájemce o prakticky úplnou bibliografii Oto Mádra odkazují na webové stránky věnované jeho osobnosti, či na knihy *Slovo o této době* a *V zápasech za Boží věc*.

2. Mádrova implicitní eklesiologie

Druhá kapitola prezentuje Mádrovo pojetí církve. Prozkoumání odkazu českého teologa vzhledem k eklesiologii a s ní související spiritualitě zatím nebylo provedeno a jeví se jako přínosné pro místní teologický svět. Z minulosti totiž čerpáme vědomí vlastní identity: poznáváme, kdo jsme my, jakých chyb se máme napříště vyvarovat a jaké cesty do budoucna zvolit jako nosné. Axiom *historia magistra vitae* se i zde osvědčuje jako platný.

Prezentace Mádrova pojetí církve se děje v rámci principu *complexio oppositorum* pocházejícího už z myšlenkového světa církevních otců. Vzhledem k velké provázanosti zvoleného postupu s mnohým je metodě věnována následující podkapitola.

2.1. Obhajoba zvolené metody

Zkušenost církve nás povzbuzuje, abychom o Božích tajemstvích uvažovali pod vedením svatého Tomáše, objevovali vzájemnou souvislost tajemství spásy⁵⁸ a přitom měli na zřeteli analogii víry⁵⁹.

Co znamená obrat „pod vedením svatého Tomáše“? Prvně řekněme, co to neznamená. Nejedná se o přitakání všem jeho názorům, neboť i jeho odkaz má stíny⁶⁰, ale o zohlednění jeho nejlepších teologických intuicí – těch nosných postřehů, které přežívají staletí a zrcadlí se u všech velikánů. Snad nejvíce inspirativní z odkazu Andělského učitele je způsob, kterým dospívá k poznání pravdy. V díle *Summa theologiae* si přemýšlivý čtenář povšimne, že autor nejprve předloží otázku, poté ji zpochybní námitkami, předloží argumenty druhé strany, sdělí svoji odpověď, která činí za dost oběma stranám a v závěru

---

⁵⁸ Srov. OT 16.

⁵⁹ Srov. DV 12.

⁶⁰ Například otázka sukcesivní animace apod. Srov. AKVINSKÝ, Tomáš. *Kompendium teologie*. Praha: Krystal OP, 2010, s. 27–35.

podá vyjádření k námitkám. Tímto postupem nám *Doctor communis*⁶¹ vlastně představuje *diskusi* o problému.

Je známo, že v každé diskusi se střetávají opoziční názory, přičemž jejich nositelé usilují o vzájemný *concensus*. Myšlenku dvou či více protikladných tezí katolická teologie nazývá jako „bipolární paradox“.⁶² Tuto metodu, tak či jinak nazývanou, použilo napříč dějinami mnoho moudrých osob – za všechny jmenujme: Sókrata, Platóna⁶³, Aristotela⁶⁴, sv. Augustina, sv. Tomáše z Akvina, Imanuella Kanta, Grahama Greena, G. K. Chestertona a C. G. Junga.⁶⁵ Diskuse, potažmo bipolární paradox, obsahuje princip přítomný v každé moudré řeči. Neboť pravda je nalézána mezi dvěma extrémy – oba integruje i přesahuje (jak bravurně vystihuje G. K. Chesterton)⁶⁶.

Bipolární paradox má nadto nejhlubší základ v Bohu samém. Mezi Otcem a Synem, společně s blízkostí, kontemplanujeme nekonečnou vzdálenost – stačí

---

⁶¹ Sv. Tomáš, pokud mi je známo, má dva tituly.

⁶² Srov. „Jako každé tajemství, ani tajemství církve není možno zachytit jedním přímým a prostým pohledem, nýbrž jen prostřednictvím toho, čím se odráží v naší mysli. Tak se toto tajemství objeví v paradoxu, který je možno vyjádřit jen řadou antitezí nebo – chceme-li – dialektických dvojic.“ LUBAC, Henri de. Paradoxy církve. *Teologické texty* 2007, roč. 18, č. 1. [2014-11-01]. <<http://www.teologicketexty.cz/casopis/2007-1/Paradoxy-cirkve-1.html>>. Podobně i POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Hermeneutika mystéria*, 2. vydání. Praha: Krystal OP; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 114.

⁶³ Srov. POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Hermeneutika mystéria*, s. 109. Platon. *Timaios* 31.

⁶⁴ Srov. POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Hermeneutika mystéria*, s. 111. Aristoteles. *Metafyzika*, 1003b, 5f.; *Etika Nikomachova* V, Z; 1131B, 11.

⁶⁵ Srov. CHESTERTON, Gilbert Keith. *Ortodoxie*, Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1993, s. 80. Paradox v podobném smyslu rozvíjí i GREEN, Graham. *Paradoxy křesťanství*, Praha: Vyšehrad, 1970, např. s. 76–77, nebo JUNG, Carl, Gustav. *Člověk a duše*, Praha: Academia, 1995, s. 257.

⁶⁶ Srov. „Přesto jsem cítil, že nemůže být docela pravda, že je křesťanství jen rozumné a že stojí uprostřed. Ve skutečnosti v něm bylo cosi zdůrazněno, a dokonce s jistou náruživostí (...). Pak nastala nejobtížnější a nejzajímavější část myšlenkového procesu a já začal tápat sledovat tuto ideu v celém ohromném systému naší teologie. Šlo o to, čeho jsem se už dotkl v úvaze o optimismu a pesimismu – že nepotřebujeme sloučeninu nebo kompromis, nýbrž obě věci v jejich plné síle, lásku i hněv v plném záru. Budu sledovat vztah této myšlenky k etice a jistě nemusím čtenáři připomínat, že v ortodoxní teologii zaujímá tato oblast skutečně centrální postavení. Neboť ortodoxní teologie kladla vždy zvláštní důraz na to, že Kristus není bytost odlišná od Boha a člověka, jako třeba skřítek, nebo z poloviny lidská a z poloviny ne, jako kentaur, nýbrž že je obojím zároveň a obojím plně, pravý člověk i pravý Bůh.“ CHESTERTON, Gilbert Keith. *Ortodoxie*, Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1993, s. 80.

vzpomenout na událost kříže (srov. Žl 22). Tato vzdálenost je však podivuhodně překlenuta osobou Ducha (srov. Jan 16,13–15).⁶⁷

Struktura bipolárního paradoxu je rovněž přítomná v osobě vtěleného Slova, kdy v kontrapozici stojí jeho lidství a božství, časnost a věčnost, omezenost a všemohoucnost atd. V tomto bodě dospíváme k zájmu naší práce, kterým je církev. Ona je prásvatostí, Kristovým tělem mezi námi a výrazem jeho milující přítomnosti. Struktura církve zrcadlí strukturu vtěleného Slova, ovšem (*in statu viae*) se všemi neblahými důsledky nevykoupeného lidství.

Byli jsme povzbuzeni samotnou církví, abychom nahlíželi tajemství naší spásy za pomoci analogie víry. Právě tato analogie je přítomná mezi Trojicí a církví, mezi vtěleným Slovem a jeho Tělem.

Zde musíme podotknout, že je to Trojice, která ustanovuje bipolaritu, a ne bipolarita Trojici. V Trojici nedochází ke smíšení Otce a Syna, ale k jejich životodárnému spojení, jenž se realizuje v osobě Ducha. Láska není nakloněna více na stranu Otce, ani na stranu Syna, nýbrž vyváženě pulzuje mezi oběma. Obdobné napětí vnímáme i v osobě vtěleného božího Syna: je plně člověkem, je plně Bohem; a to nesmíšeně, nerozděleně, ale odlišeně.⁶⁸ Není to směs laciného středu. Vždyť ortodoxie excituje každý z protikladných pólů do nejvyšší míry, aby bylo zachováno jejich bohatství, a potom je svírá ve vzájemné kontrapozici.⁶⁹ Tato strhující rovnováha se zračí i ve tváři Kristovy snoubenky. Proto je mluvení o církvi, která zůstává „*complexio oppositorum*“⁷⁰, na jedné straně extrémně náročné, na straně druhé maximálně svobodné.⁷¹ Onen souhrn protikladů vymezuje prostor, v němž může kvést

---

⁶⁷ Srov. POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Hermeneutika mystéria*, s. 114. A také: POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Jako v nebi, tak i na zemi*, 2. vydání. Praha: Krystal OP – Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 97n.

⁶⁸ Srov. POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Ježíš z Nazareta, Pán a spasitel*, 4. vydání. Praha: Krystal OP – Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 165.

⁶⁹ Tuto skutečnost velmi pregnančně rozvinul dříve zmíněný a stále nadčasový G. K. Chesterton. Viz pozn. 86.

⁷⁰ Srov. LUBAC, Henri de. *Paradoxe et mystere del'Eglise*, Paris 1967. In POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Ekleziologie společenství (1)*. *Teologické Texty* 1998, roč. 9, č. 1, s. 8–9, s. 8.

⁷¹ Víme, že např. Henri de Lubac o církvi spíše meditoval. Tedy nechtěl tajemství církve „vyprázdnit“, ale přijmout a životem naplňovat – vydávat o něm (Něm) svědectví. Srov. LUBAC, Henri de. *Meditace o církvi*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010.

rozmanitost života, existovat tajemství a odvíjet se dialog svobodných osob.⁷² Majíce na paměti tyto souvislosti budeme posuzovat a promýšlet život a dílo Oto Mádra.

Identitu církve srozumitelně vymezuje dvanáct pozic stojících do určité míry proti sobě. Těchto dvanáct pozic jsem rozložil do schématu, které si nyní objasníme.⁷³

Hlavní pozice jsou zaznačeny **tučným písmem**, pod-pozice či upřesňující pojmy běžným fontem. Tím se chce vyjádřit primát skutečnosti nad slovy, které jsou stále nedokonalým, byť nyní tím nejlepším prostředkem komunikace.

Pojmy, které jsou ve schématu psané *kurzívou*, značí často nereflektované nahlížení církve lidmi mající k ní vztah založený více na mediálních informacích či politické šablonovitosti, než na bytostné zkušenosti a relevantních znalostech.

Slova zapsaná v pomyslném řečišti jsou pak pokusem o co nejstručnější zachycení obou polarit.

---

⁷² Skutečnost zachycuje G. K. Chesterton následovně: „Křesťanství je jediné zřízení, jež uchovalo pohanskou radost. Můžeme si představit hlouček dětí, hrajících si na travnatém plochem vrcholku nějakého vysokého ostrova uprostřed moře. Dokud byla dokola na okraji srázu zeď, mohly se děti pouštět do nejdivočejších her a trávník byl nejhlučnější ze všech hřišť. Zdi však byly strženy a objevil se holý nebezpečný sráz. Děti se sice dolů nezřítily, ale když se k nim vrátili jejich přátelé, choulily se všechny uprostřed ostrova a jejich zpěv umkl.“ CHESTERTON, Gilbert Keith. *Ortodoxie*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1993, s. 126–127.

⁷³ Inspirací k sestavení kritérií mi bylo promyšlení schématu z knihy POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Hermeneutika mystéria*, s. 115.

Představení schématu LTP⁷⁴

<p><i>mnoho</i> 1 církevní společenství / církev viditelná inkarnovaná in statu viae (homo viator)</p>	<p>množství, cíl</p>	<p><i>jedna</i> církev Kristova (UR 3) neviditelná eschatologická in st. gloriae (regnum Dei)</p>
<p><i>realita</i> 2 hříšná meretrix vid./nevid.</p>	<p>chování, dojem</p>	<p><i>ideál (iluze)</i> svatá casta vid./nevid.</p>
<p><i>pravidla</i> 3 hierarchická apoštolská svátostná (in activity) papežská universální „z nichž“ (LG 23)</p>	<p>struktura, zapojení</p>	<p><i>svoboda</i> prorocká charismatická misionářská (out activity) episkopální partikulární (diecéze) „v nichž“</p>
<p>4 corpus Christi celek</p>	<p>společenství, individualita</p>	<p>Boží lid (LG 4) jednotlivec</p>
<p><i>tradiční</i> 5 úcta k otcům církev kontinuity diachronní (AD 0 – 201x)</p>	<p>časovost</p>	<p><i>progresivní (LG 13)</i> otevřenost výzvám dneška církev diskontinuity synchronní (témata dnes)</p>
<p><i>charita</i> 6 církev lidská církev zásluhy labora odpovědnost spolupráce praxe</p>	<p>iniciativa</p>	<p><i>naivita</i> církev Božská církev milosti (daru) ora důvěra samostatnost teorie</p>

⁷⁴ LTP – zkratka pro pojem *legitimní teologický pluralismus*. Podotýkám, že schéma je limitováno „neprostorovostí“ papíru. Přesnější by jistě bylo zachytit i hloubku řečiště. Tím myslím skutečnost, že někdy je možné být u jednoho břehu LTP a zároveň v odlišné hloubce.

První kritérium promýšlí vztah katolické církve a ostatních církví či křesťanských společenství. Proti sobě stojí dvě pozice: církve a církev Kristova. Pro naše potřeby je pojmem církve (rozuměj plurál) myšlen nynější stav křesťanstva, tedy to společenství zakládající se na křtu, které je viditelné, inkarnované, rozdrobené do mnoha denominací. Naproti tomu církev Kristova je zastřešujícím označením pro církev, která je již mysticky neviditelně sjednocena – eschatologická. Zde je kladen pro jednoduchost důraz na hraniční pozice. Víme totiž, že v katolické církvi existuje skutečná plnost už nyní i že rozhodně není pouze neviditelná.

Druhé kritérium reflektuje napětí v chování církve, která je *casta meretrix*. Církev spojuje opozita hříchu a svatosti, nejvznešenějších ideálů i nejbolestnějších pádů. Obojí musíme vystavit pravdivému pohledu víry.⁷⁵

Třetí kritérium nahlíží církev v jejích strukturálních rysech. Jako jedno lidské tělo obsahuje kosti a svaly, tak je i Kristovo tělo, obrazně řečeno, tvořeno kostmi, které značí složku apoštolskou, hierarchickou, svátostnou, papežskou, a masem, na jehož místě si můžeme představit aspekt charismatický, prorocký, misijní a v širším slova smyslu episkopální.

Čtvrté kritérium se snaží postihnout napětí mezi jednotou společenství a individuální osobní důstojností. Zmíněný interval se naplňuje mezi pojmy *corpus Christi* a Boží lid. Obnovené zdůraznění jedinečnosti každé osoby je plodem reflexe Druhého vatikánského koncilu.⁷⁶

Páté kritérium upozorňuje na polaritu časovosti. Vzájemně se koriguje úcta k „otcům“ a otevřenost znamením doby, církev věrná eklesiálním tradicím a církev otevřená pokrokům.

---

⁷⁵ „Z teologického hlediska rozlišuje 2. vatikánský koncil mezi neochvějnou věrností církve a slabostmi jejích údů, kleriků a laiků, včera jako dnes, a tedy mezi ní, Kristovou Snoubenkou „bez poskvrny a vrásky (...), svatou a bez vady“ (srov. Ef 5,27), a jejími dětmi, hříšníky, kterým bylo odpuštěno a kteří jsou povoláni k trvalému obrácení (metanoia), k obnově v Duchu svatém.“ MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE, *Paměť a smíření: Církev a viny minulosti*. Praha: Katolický týdeník, 2000, s. 10–11.

⁷⁶ Srov. ŠPIDLÍK, Tomáš. *Duše poutníka*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004, s. 74–81.

Poslední, *šesté* kritérium představuje problematiku iniciativy v církvi. Legitimní teologický pluralismus vymezují dvojice: církev zásluhy a církev milosti (daru), církev lidská a církev božská, církev pracující (labora) a církev na kolenou (ora), církev odpovědné spolupráce a církev důvěrné odevzdanosti.

Závěrem dodejme, že pokud bychom – ve všech případech kritérií – zdůrazňovali pouze jednu pozici a izolovali ji od protějšku, jednalo by se v mnoha případech o herezi.⁷⁷ Podobně by tomu bylo, kdybychom absolutizovali vlastní, byť sebeumírněnější stanovisko.⁷⁸ O herezi však nemůže být řeč v takové situaci, kdy se sice přikloníme blíže k jednomu pólu, avšak dovedeme ctít i pozice našemu uvažování vzdálenější. Tedy bytostně zakoušíme, že dobrá teologie „je skutečně hrou jemných akcentů“⁷⁹.

2.2. Příklady nerespektování bipolární struktury církve

Kdo není přesvědčen předcházejícími řádky o metodě uvažování nad tajemstvími, může se zamyslet, kam by vedlo opomíjení skutečnosti bipolárního paradoxu.

Vybočení z *prvního kritéria* (polarita církve / církevní společenství vs. církev) nám nabízí dvě slepé cesty. První vede k rezignaci na příkaz jednoty – každý může mít svou církev, duchovní samoobsluhu. Vše je pravda.⁸⁰ Na druhé straně, co si však počít s tolika hlasateli téhož Krista?⁸¹ Když pomineme

---

⁷⁷ Slovo hereze (blud) znamená: „(...) tvrdošíjně popírání některé pravdy, kterou je nutno věřit vírou božskou a katolickou, nebo tvrdošíjně pochybování o ní po přijetí křtu; (...).“ *Kodex kanonického práva*, Praha: Zvon, 1994, s. 345. Z toho mimo jiné plyne, že heretikem může být jen pokřtěný člověk.

⁷⁸ „Připomínám, že existují tři strukturálně modelové podoby hereze: Vybočení z bipolárního paradoxu, nadřazení filozofie a kultury kérygmatu, netolerantní absolutizace vlastního stanoviska v poli legitimního teologického pluralismu, což souvisí s nerespektováním plně šíře údaje biblického zjevení.“ POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Hermeneutika mystéria*, s. 117.

⁷⁹ Tamtéž, s. 117.

⁸⁰ Srov. MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE, *Křesťanství a ostatní náboženství*, Praha: Krystal OP, 1999, s. 23n.

⁸¹ Srov. MÁDR, Oto. Hříšný luxus rozdělení. In *Slovo o této době*, s. 63–66. s. 63.

oprávněnou pestrost v Kristově církvi, přihlásí se o slovo uniformita namísto legitimní plurality.⁸²

Ze špatně pochopeného *druhého kritéria* je možné putovat dnes velmi populární⁸³ cestou znechucení nad nekonečnou řadou skandálů dějin⁸⁴ až do paláce pohoršení, komnat bezvěrecké zahořklosti či balkónů důmyslně vyargumentované nečinnosti.

Naopak iluzorně bezproblémová cesta vede k absolutnímu nároku na ineranci všech údů církve. Takto putující naivně odmítají vidět existující zlo v nemocných buňkách církve, pročež nemohou ani pracovat na jeho odstranění.⁸⁵ Lidé zastávající tuto vyhraněnou polohu se podobají malomocným, kteří se vehementně brání podání širokospektrálních antibiotik s odůvodněním, že jim „nikdy nebylo tak dobře“.

Když vystoupíme z intervalu *třetího kritéria*, riskujeme takovou vázanost na pravidla, hierarchii, řád a disciplínu, která neumožní Bohem chtěnou alteritu (srov. Gn 1,31). Ale vykročení k církvi pouze prorocké a charismatické vede k bezbřehému chaosu neschopnému cokoli uskutečnit.

---

⁸² Srov. „Katolickou universalitu nelze také zaměňovat za uniformitu, která by likvidovala oprávněnou partikularitu, ani se nesmí pojímat jako systematické požadování singularity, která by podkopávala esenciální jednotu.“ MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE. *Vybraná témata z ekleziologie*. s. 133–186, s. 157–158. In Dokumenty MTK věnované eklesiologii a svátostem do roku 1995 a dokument PBK jednota a rozličnost v církvi. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011.

⁸³ Srov. „Dav chce to, co nestojí námahu.“ BOUBLÍK, Vladimír, *Duchovní deník*, Olomouc: Centrum Aletti, 2010, s. 174.

⁸⁴ K tématu: WINKLER, G. B. Skandální dějiny církve. *Teologické texty* 1993, roč. 4, č. 4, s. 111–112. SMEJKAL, Milan. Proč jsem nevystoupil z katolické církve. *Teologické texty* 2011, roč. 22, č. 2. [2015-04-12].

<<http://www.teologicketexty.cz/casopis/2011-2/Proc-jsem-nevystoupil-z-katolicke-cirkve.html>>.

Rámcem pro uvažování nad lidskými pády se nabízí i od papeže Františka „Kněží jsou jako letadla. Píše se o nich jen tehdy, když padnou, ale přitom je jich tolik, co létají.“ MLÉČKA, Ondřej. *Papež František se před Vánocemi setkal s římskou kurií* [2015-04-12]. <<http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/papez-frantisek-se-pred-vanocemi-setkal-s-rimskou-kurii>>.

⁸⁵ K vlastní reflexi čtenářům nechávám toto: Od čeho by pak Ježíš vysvobodil svůj lid? K čemu by byla jeho smrt? Proč by varoval své „stáde“ před zkouškami?

Církev chápaná pouze jako *corpus Christi* závorkuje skutečnost, že v jediné církvi je mnoho jedinečných osob, které navazují unikátní vztahy. Avšak pojem Boží lid⁸⁶ tenduje k atomizaci osob a schizmatu společenství.

Vrhnout se za hranice *pátého kritéria* může mít za následek církev buď tak fixovanou na tradice otců, že není schopna postřehnout a posoudit znamení doby, natož na ně adekvátně reagovat⁸⁷, anebo společenství natolik otevřené všemu novému, že není možné v tomto amorfním útvaru zahlédnout církev Kristovu.

Překročení legitimního teologického pluralismu za jednu z pozic *šestého kritéria* dovede nerozváženého poutníka do dvou zákoutí: první se vyznačuje upjatým „humánním“ workoholismem, druhé deviantní devótností. První pozice je blízká pelagianismu, který se spasí sám, druhá monofyzitismu, který nevyžaduje žádnou lidskou angažovanost.

2.3. Souvislost spirituality s teologickou tvorbou

Nakonec k metodě dodejme její praktický dopad: osobní spiritualita se promítá do teologického uvažování a naopak. Je to správné a Bohem chtěné. Není možné být „čistý“ apologeta, moralista, dogmatik. Naše bádání bude vždy propojeno („pošpiněno“) v dobrém i tom horším s naší praxí. Různé spirituality budou mít oprávněně blíže k určitým pólům v rámci teologického pluralismu (ku příkladu jezuité k inkarnaci, trapisté k eschatonu). A faktem je, že tyto směry jsou potřebné, ba přínosné, jak je patrné z historie, tak i ze současnosti. Opět se ukazuje, že rozličnost v jednotě a jednota v rozličnosti je určujícím znakem živé církve. Proto o uniformitě nemůže být řeč.⁸⁸

---

⁸⁶ Srov. MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE. *Vybraná témata z ekleziologie*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011, s. 143–144. In Dokumenty MTK věnované eklesiologii a svátostem do roku 1995 a dokument PBK jednota a rozličnost v církvi. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011.

⁸⁷ Osvědčená metoda: vidět – posoudit – jednat.

⁸⁸ Srov. *Jednota a rozličnost v církvi* In: Dokumenty MTK věnované eklesiologii a svátostem do roku 1995 a dokument PBK jednota a rozličnost v církvi. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011. Jádrem výpovědi dokumentu je skutečnost, že jednota a rozličnost má

2.4. Teologův pohled na ekumenickou otázku (první kritérium)

Víme, že první kritérium reflektuje napětí mezi skutečností a ideálem existence církve. Pojmy církve a církev Kristova zastupují protikladné pozice smutně fragmentovaného Božího lidu a zářící Kristovy nevěsty bez hany a vrásky.

Zvláště před Druhým vatikánským koncilem panoval mezi katolickými křesťany chladný až nepřátelský postoj vůči odloučeným bratřím. Koncil v této otázce učinil velmi vstřícný krok směrem ke skutečnému dialogu. Vlajková loď, kterou byla konstituce *Lumen gentium*, vystihuje otevřenost k ekumenické otázce tímto způsobem:

(...) jediná Kristova církev (...) ustanovená a uspořádaná na zemi jako společnost, subsistuje (*subsistit*, uskutečňuje se) v katolické církvi a je řízena Petrovým nástupcem a biskupy ve společenství s ním. Ovšem i mimo její organismus je mnoho prvků posvěcení a pravdy, které jako dary vlastní Kristově církvi vybízejí ke katolické jednotě.⁸⁹

Do té doby leckde mylně vykládané pojetí „*extra ecclesiam nulla salus*“ bylo upřesněno eklesiologií soustředných kruhů, neboť jestliže se mnoho prvků posvěcení a pravdy nachází i mimo katolickou církev, pak jediná církev Kristova tajemně existuje i mimo viditelné hranice Petrovy církve.⁹⁰

Zmíněný princip pak koncilní otcové aplikovali konkrétněji v dekretu *Unitatis redintegratio*.⁹¹ Následující dokumenty prokazují kontinuitu pojetí

---

v posledku základ v jednotě a odlišnosti osob Trojice. Zorné úhly přítomné v biblických knihách ukazují na oprávněnou rozličnost a také vybízejí k úžasné komplexnosti v Kristu, o kterém pisatelé svědčí.

⁸⁹ LG 8.

⁹⁰ Srov. UR 17; MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE. *Křesťanství a ostatní náboženství*, Praha: Krystal OP, 1999.

⁹¹ Dekret ukazuje, že uskutečňování katolicity se odehrává na cestě. Tak čteme: „Avšak právě rozdělení křesťanů brání církvi uskutečnit plnost katolicity ji vlastní v těch synech, kteří jsou k ní sice křtem přidruženi, ale jsou odloučeni od plného společenství s ní. (...)“

expresivně vyjádřeného zmíněnou konstitucí: „V těchto komunitách se tudíž nacházejí prvky, které bezesporu patří k apoštolskosti jediné církve Kristovy.“⁹² Magisterium však připomíná, že stále ještě nejsme v plné jednotě a nemáme ji ani na dohled. Proto *intercommunio* není zdaleka možné.

Jak všímavý Madr vnímal otázky spojené s ekumenismem a konfesními boji? Na to se zaměříme nyní. O jeho ekumenické otevřenosti svědčí následující text:

Všude jsou opravdové duchovní hodnoty, různě vyhraněné, ale ty právě proto umožňují vzájemné obdarování, jak to vyslovil Druhý vatikánský koncil a kouzelně praktikuje komunita v Taizé. Katolická církev pochopila podněty zvenčí jako „kairos“ a vstoupila do proudu ekumenického hnutí.⁹³

Zde autor pozitivně hodnotí ekumenické hnutí a katolickou angažovanost v něm. Podobně kladně se staví k tomu, jak k této výzvě přikročil koncil i jinde: „Přesto na obou březích povstali průkopníci, kteří objasňovali, že celá církev neexistuje ani bez katolického kolosu, ani bez dvou druhých bloků.“⁹⁴ Druhými bloky jsou míněna církevní společenství vzešlá z reformace, jako i pravoslavná církev. Ale víme, že katolická církev má plnost v sobě, že existuje i bez druhých dvou bloků, což jistě neumenšuje jejich význam.

Neboť ačkoli má katolická církev celé bohatství Bohem zjevené pravdy a všechny prostředky milosti, přece její členové z nich nežijí s takovou horlivostí, jak by měli, takže se tvář církve jeví méně zářivá bratřím od nás odloučeným i celému světu, a tím se brzdí růst Božího království. Proto mají všichni katolíci směřovat ke křesťanské dokonalosti (...).“ *Unitatis redintegratio*, čl. 4.

V této souvislosti stojí za povšimnutí spirituální hledisko: „Toto obrácení srdce a svatost života spolu se soukromými i veřejnými modlitbami za jednotu křesťanů je třeba považovat za duši celého ekumenického hnutí a právem je lze nazývat duchovní ekumenismus.“ *Unitatis redintegratio*, čl. 8.

⁹² MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE. Apoštolskost církve a apoštolská poslušnost. In DOKUMENTY MTK VĚNOVANÉ EKLESIOLOGII A SVÁTOSTEM DO ROKU 1995 A DOKUMENT PBK JEDNOTA A ROZLIČNOST V CÍRKVI. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011. s. 17–32, s. 31.

⁹³ Srov. MÁDR, Oto. Hříšný luxus rozdělení. In TENTÝŽ. *Slovo o této době*. Praha, s. 65.

⁹⁴ Tamtéž. s. 64. Srov. také: „Pravý dialog není vystřelování vlastních názorů bez poctivého zkoumání cizích.“ Tamtéž. s. 276. Spíše do rámce mezináboženského dialogu se hodí slova následující: „Dnes už pokorně uznáváme, že Duch svatý má právo zvát na duchovní rovinu života také lidi vyrostlé daleko od pravé víry. Ale nám poskytuje poznání Krista a Boží dary v plné míře!“ MÁDR, Oto. Duchovní vertikála. *Slovo o této době*. s. 50–52, s. 50.

Nakonec před závěrem svého života teolog o ekumeně hovoří jako o „příkazu doby“⁹⁵. V Mádrově ekumenickém zápalu se zračí velká touha po dokonalé církvi.

Z druhé strany si byl Mádr vědom rizik s ekumenismem spojených – to je možno ilustrovat těmito texty:

Ale jak překonáme podstatné rozdíly v učení a struktuře? Nevíme; ale víme, že už se uskutečnilo mnohé, co jsme si předtím nedokázali vůbec představit. Ostatně, určité modely možné jednoty se už rýsují pod jmény „konciliární společenství“, „korporativní sjednocení“, „smířená rozmanitost“.⁹⁶

V textu cítíme Mádrovo vědomí ekumenických zátaras a svízeli. Zároveň vnímáme stopy velikého optimismu na cestě ke sjednocení. Palčivá bolest z rozdělení a nejednotnosti silně zaznívá v těchto slovech:

Co si mají počít nekřesťané v Africe, Asii i v Evropě s tolika různými hlasateli téhož Krista?⁹⁷

Do tohoto kritéria musíme zahrnout i teologovo vnímání katolické církve. Konkrétně čteme:

Naše katolická církev, láska i bolest našich srdcí, je, žije, chřadne i roste.⁹⁸

Historická i osobní zkušenost nám dále potvrzuje, že Bůh nám i přes sekty a nepřátele víry sděluje, kde církev, tj. my, selhává a zaspala – například nyní, kdy uvolnila prostor, který měla zaplňovat svou vírou, nadějí a láskou.⁹⁹

---

⁹⁵ MÁDR, Oto. Miluj svého bližního heretika. In *K jádru věci. Aktuální reflexe z let 1993–2003*. Praha: Vyšehrad, 2003, s. 60–61, s. 61. Zde je také potřeba sdělit, že Mádr měl praktické zkušenosti s ekumenismem už ve vězení, srov. VLČEK, Vojtěch. *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel. Rozhovory s kněžími a řeholníky pronásledovanými za komunismu v letech 1948–1989*. s. 257.

⁹⁶ MÁDR, Oto. Hříšný luxus rozdělení. In TENTÝŽ. *Slovo o této době*. s. 63–66, s. 65.

⁹⁷ Tamtéž. s. 63.

⁹⁸ MÁDR, Oto. Aggiornamento. In TENTÝŽ. *K jádru věci. Aktuální reflexe z let 1993–2003*. Praha: Vyšehrad, 2003, s. 46–48, s. 48.

⁹⁹ MÁDR, Oto. Hříšný luxus rozdělení. In TENTÝŽ. *Slovo o této době*. s. 49.

Slova jsou pěkným ozvukem autorova boje o poctivé vnímání církve. Teolog nikdy neupadl do ekumenického opojení ani do antikatolických ghett. Také statečně ustál zápas o škatulkování kněží v souvislosti s bolestivou kolaborací některých z nich.¹⁰⁰

2.5. Teologův pohled na hříšnost a svatost církve (druhé kritérium)

Ve shora uvedeném schématu jsme viděli, že toto kritérium se zabývá chováním církve navenek. Napětí mezi svatostí a hříšností církve je výzvou pro každého věřícího jako laika k neustálému překonávání. Jak se s touto částí „šestiboje“ popasoval teolog? O existujícím napětí v polohách chování církve píše:

Ale církev? Podle běžných představ: v dějinách hromada nechutností, v současnosti spolek zvláštních lidiček, kteří chodí do kostela dělat něco nesmyslného. Proto: „Kristus ano, církev ne,“ „Já církev nepotřebuji, mne nezajímá“ apod.¹⁰¹

Je dobrou zprávou, že Mádřovi není blízká extrémní pozice v tomto kritériu. Nezastírá nešvary ani je nezveličuje. To je patrné i z následujících textů:

Neopouštějme Krista, když ve své církvi nese kříž a potřebuje, abychom ho nesli s ním.

Nebudme dětskými mlsaly duchovního konzumu, přestaňme s pubertálními vzdory vůči „církvi“ nad námi – budme církví všichni. Každý ve svém prostoru, podle svých hřiven, s širokým srdcem. V bytostném „pro“ a moudrém „proti“.¹⁰²

---

¹⁰⁰ Srov. pozn. 22.

¹⁰¹ MÁDR, Oto. Pro nebo proti. In TENTÝŽ. *Slovo o této době*. s. 25–27, s. 25.

¹⁰² Tamtéž. s. 26–27.

Dělat pokání za předky a omlouvat se za činy, které jsme neudělali, je možné a nutné, protože zůstávat v kontinuitě s církví a neodřeknout se toho, co bylo špatné, by znamenalo s tím souhlasit.¹⁰³

Co by snad stálo za malou výtku, je Mádrův dobově podmíněný a hlubším studiem nepodložený postoj k tzv. Galileho procesu a tzv. Bohu mezer.¹⁰⁴ Moralista toto bez dalšího přijímá a má sklon pokládat chyby jednotlivců (kteří ani nebyli nositeli magisteria) za chyby celé církve.¹⁰⁵ Dějinné přešlapy dnes i díky novým poznatkům vidíme diferencovaněji.¹⁰⁶

Přese vše byl Mádr ve svém pohledu na chování církve v zásadě vyvážený, jak se ukazuje v jeho zřejmě nejhlubším vyjádření k této problematice:

Proto se nemůžeme zřící dějin církve, navzdory různým pocitům a problémům. Křesťanství a spása se dějí, křesťan mimo dějiny církve je mimo Kristovo dílo. Nesmíš říkat: Co bylo ošklivé, s tím já nemám nic společného. Chceš-li být opravdu Kristův, musíš ho přijmout celého, i s církví a jejími dějinami. On se neštítí tvé duchovní špíny a bídy, jde s tebou i nížinami života. Je tvá povinnost zůstávat s ním, když jde se svým lidem tisíciletími, když jako hlava svého mystického těla prožívá bezprostředně jeho slávu, zápasy i morové rány. A je k dispozici jako lékař.¹⁰⁷

---

¹⁰³ MÁDR, Oto. Tolerance v kontextu etiky. In TENTÝŽ. *Slovo o této době*. s. 119–146, s. 146.

¹⁰⁴ Srov. MÁDR, Oto. Církev dnes a zítra. In TENTÝŽ. *Slovo o této době*. s. 215–236, s. 216–217.

¹⁰⁵ „Nesnází, která tu vyvstává, je definování minulých vin, a to především kvůli historickému soudu, který to vyžaduje, neboť v tom, co se stalo, se musí vždy rozlišovat odpovědnost a viny, kterou lze přičíst údům církve jakožto věřícím, o oné, kterou lze vztáhnout na společnost takzvaných „křesťanských“ staletí nebo mocenské struktury, v nichž se tehdy časné a duchovní úzce prolínalo. Historická hermeneutika je proto zcela nezbytná pro přiměřené rozlišení mezi činností církve jako společenstvím víry a činností společnosti v době, kdy se obě prostupovaly.“ MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE, *Paměť a smíření: Církev a viny minulosti*, Praha: Katolický týdeník, 2000, s. 13.

¹⁰⁶ Srov. WOODS, Thomas E., Jr. *Jak katolická církev budovala západní civilizaci*. Praha: Res Claritatis, 2008, s. 59–63.

¹⁰⁷ MÁDR, Oto. Odpovědnost za dějiny. In TENTÝŽ. *Slovo o této době*. s. 77–78, s. 78. V podobně vstřícném duchu mluví Mádr o chybách církve a jejím misijním poslání i zde: „Velká komplikace spočívá v tom, že nemůžeme vystupovat jako bezvadní mezi špatnými.“ MÁDR, Oto. Jak církev neumírá. In TENTÝŽ. *Slovo o této době*. s. 244–289, s. 278.

„Rozhodně nelze srovnávat dílčí a přechodné omyly nebo dočasnou zdrženlivost s trvalou kulturní snahou církve.“ MÁDR, Oto. Pro et contra. In TENTÝŽ. *Slovo o této době*. s. 161–191, s. 177. „Minulost by chtěla porozumění, vděčnost a pokání.“ MÁDR, Oto. Odpovědnost za dějiny. In TENTÝŽ. *Slovo o této době*. s. 77–78, s. 77.

2.6. Teologův pohled na apoštolskost a charismata (třetí kritérium)

A jak si náš teolog stojí v polaritě třetího kritéria? Jak hledí na strukturální rysy církve? Mádrovo uvažování je umístěno do řečiště výše nabídnutého legitimního teologického pluralismu, čímž se zjistí, k jakým břehům má náš autor blíže.

Jistou distanci od břehu církve apoštolské, hierarchické, svátostné, papežské, jsme pozorovali v textech, které níže uvedeme. Zřejmě největší odklon od uvedeného břehu pozorujeme v textu z roku 1995:

Vzniká otázka, zda je učitelský úřad církve dnes vůbec nutný, není-li dokonce škodlivý. Psychologicky a sociologicky „dospělý“ člověk na prahu 3. tisíciletí si cení a chrání svou svobodu. Proto jen stěží dokáže snášet „vrchnost“. Z druhé strany se poukazuje na nebezpečí anarchie. Oba extrémní postoje – permisivnost a autoritářství – jsou špatné. Člověk musí situaci přijmout jako celek, mj. nepřehlížet dobré stránky nynějšího stupně vývoje.¹⁰⁸

Existují přinejmenším dvě cesty, jak Mádrův text vyložit. Z čistě gramatického pohledu se zdá text neproblematický vzhledem ke kritice hierarchické složky církve. Mádr uvádí postoj vlastní určité blíže nespecifikované skupiny v církvi. S ním polemizuje, ukazuje nebezpečí jeho absolutizace a zdá se, že dochází ke smířlivé syntéze. Ovšem z celkového kontextu Mádrova díla se zdá, že zde zaznívá více než jen hlas nespecifikované skupiny. Na to poukazují následující teologova vyjádření.

---

¹⁰⁸ MÁDR, Oto. Ortodoxie a tolerance z hlediska etiky. In TENTÝŽ. *V zápasech za Boží věc*. Praha: Vyšehrad, 2007, s. 159-173, s. 163.

Napětí mezi církevním (nikoli neomylným) magisteriem a „magisteriem“ teologů v řadě bodů zůstává a nedá se odstranit příklonem k jednomu nebo druhému pólu.¹⁰⁹

Je nepřesností, že teolog ve svém díle pojem „nikoliv neomylné magisterium“ blíže nespecifikuje. Kdybychom tento výrok pochopili špatně, mohl by nás dovést až k nedůvěře v každý projev magisteria (nepočítající ty výroky, kdy papež a sbor biskupů neformulují nauku definitivně). To by však znamenalo redukci magisteria jen na hlídací funkci. Dočista by chybělo pozitivní chápání role magisteria a hermeneutika důvěry, tolik důležitá pro lidskou rodinu i putující církve.¹¹⁰ V teologově díle je odklon od důvěry k magisteriu patrný i jinde:

V církvi však existují také mechanismy na ochranu církve před příliš velkými škodami, které by mohl způsobit i papež: v případě zjevné hereze nebo vážné psychické choroby může být sesazen.

Měli bychom my teologové zůstat naprosto nedotknutelní? Ve všech světských strukturách mají odborníci vysoké postavení, rozhodnutí však činí jen legálně dosazené vedení společenského útvaru.

Tím jsem se dostal k prahu palčivého konfliktu mezi učitelským úřadem a teologickou vědou, kde se vede spor o pravdu víry a závaznost morálních povinností.¹¹¹

Co Mádr myslí sesaditelností papeže? Myslí-li to bez nadsázky, pak jde o vážnou chybu. Tato myšlenková linie by nás dovedla ke konciliarismu. Možnost omylnosti magisteria učícího *ex cathedra* je pak možné chápat jako opomenutí důvěry ve slib Krista, který dává svého Ducha, aby vedl církve v pravdě k sobě (Mt 16,19).

---

¹⁰⁹ MÁDR, Oto. Etika v proměnách času. In TENTÝŽ. *V zápasech za Boží věc*. Praha: Vyšehrad, 2007, s. 174–183, s. 181.

¹¹⁰ Srov. LG 1–4, o biskupech a hierarchii 18–24 a hlavně 25. Zde je řeč o vztahu k učitelským projevům biskupa.

¹¹¹ MÁDR, Oto. Ortodoxie a tolerance z hlediska etiky. In TENTÝŽ. *V zápasech za Boží věc*. Praha: Vyšehrad, 2007, s. 159–173, s. 162.

Nadto z předložených slov vyvstává ve čtenářově vědomí obraz dvou na roveň postavených subjektů – magisteria a teologického grémia – které spolu vedou usilovnou při o to jak přivést věřící k naplnění darované existence.

Vyjádřeno graficky:

magisterium ————— teologické grémium

Toto Mádrovo pojetí je patrné i v dalších slovech:

Pouhé tlumočení oficiálních textů by [teologové] pokládali za zpronevěru na vlastním poslání teologie, která zaujímá „střední postavení mezi vírou církve a jejím učitelským úřadem“ (Pavel VI., při teologickém kongresu v Římě 1966)

(...)

Tedy nikoliv vzpoura proti papeži, nýbrž pomoc na odborné úrovni, a to velmi cenná pro běžné magisterium, jak ukazují dějiny. Teologové se obávají, aby svou pasivitou nezavinili podobné nešťastné případy, jako byl Galileův, teprve po staletích napravený, nebo poměrně nedávné dekry biblické komise, schválené Piem X., které způsobily, že teprve po desetiletích obtížné práce odborníků dostala katolická biblická věda potřebný badatelský prostor.¹¹²

Magisterium však zde zůstává odevždy a provždy vzhledem k svému úřadu *partnerem sui generis*.¹¹³

V protestantismu se hovoří o *magisteriu teologů*, V katolické církvi někteří požadují více vážnosti k němu. Objevují se protesty proti kontrole vyučujících na teologických fakultách. K tomu musíme, domnívám se, poctivě přiznat, že jedna generace univerzitních teologů, kteří by neměli opravdovou vnitřní vazbu k církvi, by byla s to připravit podstatnou změnu, popřípadě – nebo pravděpodobně – rozštěpení. Z toho hlediska jsou pro budoucnost církve nutní

---

¹¹² MÁDR, Oto. Encyklika, *Via*, 1969/3, str. 43–46, s. 44. [2014-08-07]. <http://depositum.cz/knihovny/via/tiskclanek.php?id=c_20520>.

¹¹³ MÁDR, Oto. Ortodoxie a tolerance z hlediska etiky. In TENTÝŽ. *V zápasech za Boží věc*. Praha: Vyšehrad, 2007, s. 159–173, s. 171.

odborníci víře bytostně věrní jako vychovatelé duchovních pastýřů. Ani jen pasivní tlumočníci, ani sebevědomé ‚hvězdy‘.¹¹⁴

Jakási dvě magisteria, jak je Mádr předpokládá¹¹⁵, ale nejsou samotnou církví přijímána. Každý má svůj dar (srov. 1 Kor 7,7; 12,1nn.). Tím, že magisteriu ponecháme charisma posledního slova, rozhodně neubíráme na vážnosti náročné teologické diskusi, která je navýsost potřebná v předcházejících krocích. Teologie nezíská větší prestiž popřením magisteria ale naopak. Obojí má své role, ale poslední slovo může zaznít opravdu jen z „jedněch úst“. Není tedy zcela hodné velkého teologa předpokládat magisterium teologů.¹¹⁶

Druhý vatikánský koncil hovořil o pojmu *kolegialita*. Nemyslel ho však jako synonymum pro demokracii, kde má hlas každého jednoho stejnou váhu. Kristus jasně určil, že hlas Petra a jeho nástupců má eminentní a definitivní platnost (srov. Mt 16,19).¹¹⁷

---

¹¹⁴ Tamtéž. s. 168.

¹¹⁵ Srov. MÁDR, Oto. Ortodoxie a tolerance z hlediska etiky. In TENTÝŽ. *V zápasech za Boží věc*. Teologie v polarizované církvi – případ Česka, In TENTÝŽ. *V zápasech za Boží věc*. s. 208–214, s. 208n. Srov. MÁDR, Oto. Ortodoxie a tolerance z hlediska etiky. In TENTÝŽ. *V zápasech za Boží věc*. Etika v proměnách času, In In TENTÝŽ. *V zápasech za Boží věc*. s. 174–183, s. 181.

¹¹⁶ „Teologové mají mít zvláštní úřad uvnitř církve, ale to neopravňuje nazývat tento úřad *magisteriem*. Avšak ty pozice, které protirečí přijímanému učení církve, jednoduše nemohou mít uvnitř církve normativní status, protože zatímco existuje autentické poslání teologů uvnitř církve a zatímco nás vskutku mohou učit významnými způsoby, jejich role uvnitř církve je jasně podřízena těm, kteří jsou božsky ustanoveni učitelé víry, jmenovitě papeži a biskupům ve společenství s ním. Život víry není primárně chráněn učenci. Je to Boží dar, hlásaný ze všeho nejdříve směřovanými svědky, jimiž jsou nástupci apoštolů. Jeden z největších teologů všech dob vyjádřil tento bod přesně. Obracel se k záležitosti sporu mezi teologickými názory a naukou těch, kteří byli božsky ustanoveni, aby vyjadřovali ducha Kristova uvnitř církve, sv. Tomáš Akvinský nerozporuplně stanovil: ‚Musíme být věrní spíše úsudku papeže, než názoru někoho z teologů, jakkoliv by mohl být dobře znalý svatých Písem.‘“ MAY, William E. – LAWLER, Ronald – BOYLE, Joseph, Jr. *Catholic Sexual Ethics. A Summary, Explanation, & Defense*, 3. vyd., Huntington: Our Sunday Visitor, 2011, s. 184.

¹¹⁷ Srov. ŠPIDLÍK, Tomáš. *Duše poutníka*. s. 76–78.

Řečené je možno zachytit tímto schématem:

magisterium

teologické grémium

Přes zmíněné nepřesnosti nalezené u Mádra projevuje sám teolog i vyváženější postoje v této otázce. Tato skutečnost zachycuje jeho vnitřní tříbení, napětí, poctivost a sebereflexi:

Osobně mě těší, že jsou biskupové uvažující teologicky a teologové uvažující biskupsky.¹¹⁸

Úryvek svědčí o lidsky kladném postoji vůči představitelům magisteria. Výše jsme upozornili na nebezpečí myšlenky dávající na roveň magisterium a magisterium teologů. Zdá se, že i Mádr toto nebezpečí vnímal, jak se ukazuje dále:

Morální teologie (...). Není jedinou ani nejvyšší instancí. V církvi je učitelský úřad, magisterium, zmocněn bdít nejen nad mravní praxí, ale i nad rozvíjením a výkladem mravní nauky. Odborná teologická práce je však nezbytná také pro magisterium (...).¹¹⁹

Vůči teologii má učitelský úřad právo a povinnost jednak odmítat zjevné hereze (jenže v tom případě odmítá jedincův omyl zpravidla celá teologie), jednak bdít nad vývojem bádání, aby v překotném tempu nezabočilo, jednak

---

¹¹⁸ MÁDR, Oto. Ortodoxie a tolerance z hlediska etiky. In TENTÝŽ. *V zápasech za Boží věc*. Praha: Vyšehrad, 2007, s. 159–173, s. 173.

¹¹⁹ Srov. MÁDR, Oto. Minulost a dnešek morální teologie. In TENTÝŽ. *Slovo o této době*. s. 89–94, s. 89.

bránit věřící před neodpovědnou publicitou předběžných pokusů o teoretické řešení.¹²⁰

Duch pravdy působí v celém Božím lidu, i když neruší jeho hierarchickou strukturu. Zajisté neopomíjí teologické pracovníky, kteří od počátku církve plní důležitý úkol. Ani ti ovšem nemají monopol na Boží pravdu, musejí vnímat vanutí Ducha ve věřících obcích a respektovat nadřazenou autoritu magisteria.¹²¹

Církev není ani monarchická ani demokratická, natož totalitární. Nemá poslání světské vlády, nepotřebujeme světskou mocenskou strukturu. Pověření k duchovní službě pochází z Boží vůle, o víře se nerozhoduje všelidovým hlasováním.¹²²

Citáty představují to nejlepší, co Mádr řekl o učitelském úřadu. Morální teolog zde prokazuje vědomí, že magisterium má dar posledního slova. Přese vše zde schází hermeneutika důvěry vůči – ač lidsky křehkému, přesto Duchem vedenému – učitelskému úřadu církve.¹²³ V souvislosti s tím si můžeme připomenout fenomén pubertálního vzdoru, kdy se pubescent snaží oprávněně vyrovnat s chybami rodičů ovšem natolik vyhraněně, že s chybami odvrhne i rodičova pozitiva. Tímto se paradoxně nedochází k vykročení z puberty do plné dospělosti, ale k často nevědomému zabydlení se pouhé kontrapozici.

S odstupem času můžeme říci, že podobný vzdor prožívala generace zrající v šedesátých letech 20. století. Druhý vatikánský koncil se odvážil odmítnout mnoho starého kvasu, který prostupoval struktury církve. Toto očištění bylo pro všechny úlevou.¹²⁴ Někteří ovšem na vlně entuziasmu či strachu začali

---

¹²⁰ MÁDR, Oto. Umění číst periodikum. In TENTÝŽ. *Slovo o této době*. s. 31–42, s. 39.

¹²¹ Tamtéž. s. 38.

¹²² MÁDR, Oto. Církev: monarchie, demokracie, společenství? *Teologické texty* 1991, roč. 2. č. 1.

¹²³ Srov. „Čím je pro mě kněz? Je Kristem. Co očekávám do kněze a co od něj dostávám? Krista. Dává mi Krista v jeho síle, ale ukazuje mi Krista v jeho utrpení.“ BOUBLÍK, Vladimír. *Duchovní deník*, s. 154. Boublík zde cituje Mauriaca.

¹²⁴ Mádr k tomu poznamenává: „Kdo žil v církvi delší dobu před koncilem, nemůže nevidět velký posun.“ MÁDR, Oto. Od moci k autoritě a k dialogu. In TENTÝŽ. *K jádru věci*. s.38–40, s. 39. Teolog také vzpomíná na zbytečné detaily v odívání: „Maličkost: Měli jsme nosit římské půlkulaté kněžské klobouky, a já nosil normální měkký klobouk, jako Američané, studující na římských fakultách.“ MÁDR, Oto. *V zápasech za Boží věc*. s. 17.

odmítat „nejen tradice lidské“, ale i „ustanovení Božská“. Nepochopení při realizaci nutných změn (zde v oblasti řeholního života) přiléhavě vystihuje David Peroutka:

Nutno přiznat, že pokoncilní transformace byla často pojata jako jakási „hurá-akce“ obnášející vylévání dítěte s vaničkou. Do šrotu byly házeny i nadčasově nosné tradiční prvky řeholního života, jako faktické realizace chudoby či poslušnosti, posvátné mlčení apod. Dokonce i stanovené časy společné modlitby přestaly být v mnoha případech pocíťovány jako cosi potřebného, neboť modlitbu prý nemá určovat *chronos*, nýbrž *kairos* – atp.¹²⁵

Mentalitou „vylévání vody i s dítětem“ byl zasažen i Oto Mádr, jak jsme viděli už výše a můžeme vidět i zde:

Petr dostal svěřenu ryzost Kristova poselství a jeho nástupci hájí dodnes identitu církve, jak je jejich povinností. Trvalé ožívování učení má za úkol teologie, která se přitom odvolává na Pavla. Ten v Antiochii přesvědčil Petra,

---

„V řadách řeholníků se našel dostatek ochoty k přehodnocování, ke změnám a k pokroku. Bylo nově promýšleno, v čem má vlastně řeholní spočívat. Vše se zdálo v pohybu. Mnohé dosud neměnné pozice byly opouštěny. Do jisté míry byl posun nutný a oprávněný, vždyť ještě v 19. stol. byl často řeholní život přesycen legalismem.

Bývalo někdy zvykovým právem předepsáno takřka vše: např. jakou latinskou formuli se má řeholník tiše pomodlit při chůzi ze schodů, jakou při otevírání okna, kolik centimetrů má být lůžko nad podlahou, kolik centimetrů má přesně měřit kapesník, z jaké má být látky a jaké barvy, společné stravování bylo komplikovanou „liturgií“, v čele refektáře (jidelny) musela být umístěna lidská lebka, o silenciu se v nutných případech používala posunková řeč či psané lístky, při vycházce měl řeholník předepsáno – mimo jiné – v jaké poloze má přesně držet ruce, že se nemá rozhlížet kolem, nýbrž dívat se na zem před sebe „asi na délku rakve“ (...).“ PEROUTKA, David. *Křesťanské životní stavy*. Nепublikovaná skripta, Praha: Katolická teologická fakulta, 2010, s. 60.

¹²⁵ PEROUTKA, David. *Křesťanské životní stavy*. Nепublikovaná skripta, s. 60. Podobně se o pokoncilní transformaci vyjadřuje Otec Jeroným: „Když se před koncilem začaly relativizovat jisté observance, nějak zvlášť mi to nevadilo. Víte, ono není příliš důležité, držíte-li v refektáři šálek tím či oním způsobem, a pokud se o takových věcech začne diskutovat, není důvod se rozčilovat... Ale ve chvíli, kdy se někteří jedinci rozhodli bez rozmyslu odstraňovat jednu podstatnou věc za druhou, začalo jít do tuhého, a to už jsem mlčet nemohl. V sázce nyní nebyla jen změna některých zvyklostí – ta by mohla věci prospět –, šlo o samotný základ našeho povolání, našeho života. A to, co vám tu říkám o mnišském životě, se dá snadno převést na křesťanský život jako takový.“ Otec JERONÝM. *Možnosti a melodie*. s. 119.

že nedokázal správně řešit praktickou situaci. Obojí složka má v církvi svou nenahraditelnou úlohu.¹²⁶

Zvážíme-li tato slova, pak můžeme nabýt dojmu, že magisteriu jaksi chybí živost, tedy Duch. Vypozorujeme, že za Petra (papeže) se jednou postavil Kristus, zatímco z Pavla (teologa) mluví stále nově Duch svatý. Ale mohou spolu dva z Trojice zápasit?!

Tato hermeneutika nedůvěry rozhodně není Mádrovým propriem. Utkat se s ní musel každý teolog té doby (a ani dnes toho není nikdo ušetřen).¹²⁷ Stačí, když si uvědomíme, jakým pnutím procházeli lidé v soumraku monarchie. Nedotknutelnost „neomylného“ panovníka, který skrze tíhu zákonů často kladl iracionální nároky na „poddané“, jež ani nezná, mohla utkvět v podvědomí a přenést se jako vodoznak na papeže. Že tomu tak v naší zemi skutečně bylo, dokládá okřídlené heslo „Skoncovali jsme s Vídni, skoncujeme s Římem“¹²⁸. Dlužno podotknout, že takové přenesení předpokladů nepostrádalo základ ve věci samé, neboť zástupci církve s trůnem často koketovali.¹²⁹ Přese vše musíme mít na zřeteli, že ač máme co dočinění se sebesthoršími nositeli *moci* magisteria,

---

¹²⁶ MÁDR, Oto. Pře o dialog. In TENTÝŽ. *K jádru věci*. s. 74–76, s. 76. K tomu i May: „Poslední argument pro podporu volby osobního úsudku před církevní naukou je založen na výzvě směrem k ‚magisteriu teologů.‘ Tento argument správně předpokládá, že teologové mají druh učitelského úřadu uvnitř církve založený na jejich odborné kompetenci. Ale tento argument špatně vyvozuje to, že dává teologům autoritu podobnou praxi, jakou vykovává magisterium papeže a biskupů. Tedy, někteří trvají na tom, že hierarchie nesmí učit závazným způsobem, pokud konsenzus teologů s ní nesouhlasí. Pokud se takového souhlasu nedostává, prohlášení magisteria nejsou závazná.“ MAY, William E. – LAWLER, Ronald – BOYLE, Joseph, Jr. *Catholic Sexual Ethics. A Summary, Explanation, & Defense*, 3. vyd., Huntington: Our Sunday Visitor, 2011, s. 184.

¹²⁷ Hodí se poznamenat, že H. de Lubac, H. Urs von Balthasar, Ratzinger aj. právě jako reakci na hermeneutiku diskontinuity přichází s časopisem *Communio*. Zde je zastávána linie uváženého pokroku... Tedy nikoliv pubertální vzdor pro vzdor ani pochybování o definitivních danostech v církvi, ale zvidavá důvěra.

¹²⁸ MÁDR, Oto. Teologie v polarizované církvi – případ Česka, In TENTÝŽ. *V zápasech za Boží věc*. s. 208–214, s. 210.

¹²⁹ S vědomím, že historie zde je jen letmo naskicována, odkazujeme na zevrubnější pojednání v knize HALAS, František X. *Fenomén Vatikán: idea, dějiny a současnost papežství, diplomacie Svatého stolce, České země a Vatikán*. 2. rozšířené vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2013, s. 529–559.

Sám Mádr o době hovoří takto: „My u nás se s obzvláštní chutí odříkáme austrokatolicismu a jeho sepětí s Apoštolským veličenstvem.“ MÁDR, Oto. *Církev dnes a zítra*. In TENTÝŽ. *Slovo o této době*, s. 215–236, s. 218.

není jim z Boží milosti nikdy upřena neomylnost, pokud vyslovují závazné učení ve věcech víry a mravů (srov. Mt 16,19).

V závěru můžeme kritéria bilancovat. Mádr bezesporu procházel nesnadnou dobou. Boje, které ustál, jsou hodny obdivu a svědčí o jeho nevšední statečnosti. Evidentně toužil po jednotě s Petrovým nástupcem a tak i žil, nesestavoval petiční akce. Avšak zdá se, jako by některé kroky autorit nechápal, nenahlížel je v rámci tradice a nedovedl se naladit na stejnou interpretační vlnu. Musíme si však uvědomit, že se magisterium ne vždy snažilo samo sebe zčítelnit a také že ideologie vládnoucích v naší zemi nebyla rozhodně kladně nakloněna pozitivní recepci světového teologického dění. Spíše ráda ukázala na nedostatky, než aby umožnila teologům plnost poznání i ve formě vydávání knih či akademického cestování. Dalším důležitým aspektem je pak skutečnost, že Mádr za nejlepší považoval teologii německé jazykové oblasti, a proto z ní čerpal přednostně. Tím sice získal mnoho, ale také – a to zřejmě nereflektovaně – přijal i teologickou mentalitu vlastní sousednímu národu s tehdy silnou averzí vůči autoritě. Opět se zde potvrzuje, že není možné povýšit jako míru ortodoxie jeden teologický směr. Je třeba zkoumat vše, nespěchat a nebát se věřit magisteriu.¹³⁰

2.7. Teologův pohled na jednotlivce a společenství (čtvrté kritérium)

Ve čtvrtém kritériu se jedná o polaritu mezi jednotou hierarchicky uspořádaného společenství (*corpus Christi*) a Bohem chtěnou autonomií každého věřícího (Boží lid). Pro Mádrovu dobu po Druhém vatikánském koncilu je mimo jiné charakteristický obnovený důraz na autonomii osob.

---

¹³⁰ Jak je více patrné např. u Zvěřiny, Mádrova teologického současníka: „Úřad Petrův‘ už svým založením vyplývá z lásky, neboť jeho vznik je líčen jako trojí vyznání Petrovy lásky k Pánu /srov. Jan 21,15–19/. Má místo v církvi, aby v lásce učil a vedl celý Boží lid, sloužil jednotě celé církve a byl oporou episkopátu /srov. Lk 22,3n; Mt 16,17–19/.“ ZVĚŘINA, Josef: *Odvaha být církvi*. Mnichov: Opus bonum, 1981, s. 30.

Magisterium před Druhým Vatikánem tendovalo k vlastnímu zdůraznění, čímž opomíjelo dialog s jemu podřízenými údy – teology. Ve třetím kritériu jsme viděli moralistovu snahu o docenění teologů. To lze vnímat jako reakci na předkoncilní důrazy magisteria, hlavně římské teologie. Mádr vítal hlubší promyšlení vztahů v Božím lidu a s tím spojený zájem nositelů učitelského úřadu o svět teologů, potažmo celé církve. Sám napsal velmi krásné pojednání o křesťanské osobnosti ve skriptech k mravouce.¹³¹

Podívejme se na texty, ve kterých Oto Mádr zdůrazňuje skutečnosti plynoucí z pojmu Boží lid:

Moderního svobodného člověka evangelizovat dogmatickými formulemi a právnicky hranatou morálkou je kontraproduktivní.¹³²

Prožívejte křesťanské společenství mezi sebou. Najděte se dva, tři, čtyři stejného smýšlení nebo dvě, tři rodiny a dávejte si navzájem Božího ducha. Čtete společně Písmo a meditujte nad větami evangelia. Studujte náboženské otázky a řešte nové situace. Půjčujte si duchovní knihy, vypěstujte si neformální účinnou lásku zasahující všechny potřeby. Zkuste si udělat den duchovní obnovy, bratrsky se upozorňujte, buďte si rádci a oporou i ve věcech duchovního života svědomí.¹³³

Rozdíly ve výkladu encykliky mohou působit tísnivě – byli jsme zvyklí na jednotu v projevech oficiální církve. Jenže z dokonalejšího sebeuvědomění církve na IIVK plynou určité důsledky, mimo jiné i zvětšená míra odpovědnosti biskupů, teologů i laiků. Tyto důsledky se postupně hlásí o své právo při příležitostech, jako je tato.¹³⁴

Teolog povzbuzuje laiky k samostatnosti. Zdůrazňuje osobní odpovědnost každého křesťana za dar přijaté víry a nutnost jeho zvnitřnění;¹³⁵ tento

---

¹³¹ Srov. MÁDR, Oto. *Mravouka, I. díl, základy*. Praha 1970, s. 183–218.

¹³² MÁDR, Oto. Největší je láska. In *Slovo o této době*, s. 149–153, s. 149.

¹³³ MÁDR, Oto. Slovo o této době. In *Slovo o této době*, s. 209–211, s. 211.

¹³⁴ MÁDR, Oto. Encyklika. *Via 1969*, roč. 2. č. 3, s. 43–46, s. 45. [2014-11-15]

<<http://depositum.cz/knihovny/via/strom.clanek.php?clanek=20520>>.

¹³⁵ Mádr o tom dodnes trefně: „Plné kostely nebo počet přijímajících ještě nemusejí vypovídat o *osobní víře* ‚příslušníků církve‘. Dříve se mohl člověk narodit katolíkem jako třeba Hanákem a prostředí mu umožnilo žít obojí bez otřesů.“ MÁDR, Oto. *Církev dnes a zítra*. In *Slovo o této době*, s. 215–236, s. 230. A jinde: „Už do základní katecheze by mělo být jasno

parenetický apel je u našeho kněze patrný celý život. Uvědomuje si, jak důležité je vstupovat do myšlenkového a hodnotového světa „bližních“ – tedy komunikovat účinně po způsobu příjemce, a ne hlásat slova, kterým ani hlasatel nerozumí, neboť je nezvnitřnil.

V posledních dvou citátech je patrná rozhodující role svědomí.¹³⁶ První ze dvou citátů nabádá, aby existovala společenství, kde dochází ke sdílení života a jeho závažnosti. Druhý hovoří o nejednotě magisteriálních projevů, což může působit tíživě na vnímavého křesťana. Za nejednotu projevu výkladu ale Mádr považuje různé teologické názory ohledně *Humanae vitae*. Toto konstatování je však nepřesné, neboť je třeba rozlišit projev magisteria v encyklice a odezvy na tyto projevy, které jsou – pakliže nepochází z jiných forem dokumentů – nemagisteriální právě díky svému původu.

Poslední citát také poukazuje na možný konflikt svědomí s naukou církve. Vnímáme zde rizika jednostranného zdůraznění autonomie jedince a jeho svědomí, neboť to, protože je hříchem narušené, nevede automaticky k budování společenství, ale spíše k atomizaci a nakonec ke schizmatu. Je příznačné, že teolog neuvádí mnoho důvodů pro jednotu církve, zato ji axiomaticky vyžaduje.¹³⁷ Mádrova teologie sama o sobě nepovzbuzuje k jednotě, spíše nabádá ke kritizování, zkoumání, neboť všechno poznání je jen částečné¹³⁸ – téměř se zdá, že i papežova neomylnost ve věcech víry a mravů.

---

každému křesťanovi, že předem přijímá závazek věrnosti Kristu i za cenu života.“ MÁDR, Oto. Jak církev neumírá. In *Slovo o této době*, s. 244–289, s. 259.

¹³⁶ Srov. DH 14.

¹³⁷ „Dějiny herezí prokazují dostatečně, že lidská libovůle by dokázala rozdrobit poselství evangelia i církev.“ MÁDR, Oto. Kritika jako služba. In TENTÝŽ. *K jádru věci. Aktuální reflexe z let 1993-2003*. s. 14–17, s. 15.

„Neopouštějme Krista, když nese ve své církvi kříž a potřebuje, abychom ho nesli s ním.“ MÁDR, Oto. Pro nebo proti. In *Slovo o této době*, s. 25–27 s. 26.

„Žít uvnitř církve, být církví (,Odvaha být církví‘). Věrnost je samozřejmostí i v perspektivě mučednictví, práce pro Boha bytostnou potřebou.“ MÁDR, Oto. Vyhlížení zítřků. In *Slovo o této době*, s. 43–47, s. 44.

¹³⁸ Zde se projevuje platná intuice pokroku, ale také jakýsi strach z finality. Není přece možné se donekonečna zpochybňovat. Je nutné na vykročené cestě vytrvat a unést napětí vlastní svobody rozhodnutí. Kristus je plnost zjevení vedoucí ke spáse, proto se nedá očekávat nic od Něj, co by bylo proti jemu samotnému. Srov. DV 11 a 15 a také GS 22. O kontinuitě, diskontinuitě a pokroku hovoří PAPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISE. *Židovský národ a jeho svatá Písma v křesťanské Bibli*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004, s. 106n.

Další skutečností hovořící ve prospěch uvedeného je pak i vlastní teologův život, který byl poznamenán dlouhou dobou samoty, nesdílnosti i ke známým a celkové ostražitosti.

Pojetí hierarchicky uspořádané církve, jak je vyjádřena pojmem *corpus Christi*, teolog spíše vyžaduje, než hlouběji promýšlí a s ním se ztotožňuje – toto vyplývá z analýzy provedené ve třetím kritériu.

2.8. Teologův pohled na kontinuitu a diskontinuitu (páté kritérium)

Napětí mezi úctou k otcům (minulostí) a zohledněním předatelnosti (tradování) poznatků pro současné i další generace zakouší každý. O kontinuitě i diskontinuitě víry (*fides quae*) hovoří také několik pasáží Písma (Lk 5,36nn; Mt13,52nn; Mk 2,22). S problematikou se v Mádrově době potýkal Druhý vatikánský koncil.¹³⁹ Křesťané před Druhým Vatikánem byli namnoze poznamenáni přílišným lpěním na tradicích otců, čímž projevovali malou všímavost výzvám dneška. Fakt, že koncil našel odvahu oprostít se od vyžilých forem, je třeba hodnotit kladně.

---

¹³⁹ Druhá mimořádná synoda v roce 1985 připomíná jak vykládat koncil v reakci na proudy zaštitující se blíže nedefinovaným „duchem koncilu“: „Tyto a ostatní nedostatky ukazují na potřebu hlubší recepce Koncilu. V čtyřech po sobě jdoucích etapách: hlubší a obsáhlejší znalost Koncilu, její vnitřní přijetí, její s láskou provedené přijetí a její realizace. Jedině vnitřní přijetí může oživit dokumenty koncilu a být životodárné.

Teologické interpretace koncilní nauky musí prokazovat pozornost vůči všem dokumentům, jak jejich vnitřní struktuře, tak i k jejich vzájemnému blízkému vztahu, jak prohlašuje koncil – často velmi propojeném – může být pochopený a vyjádřený.

Zvláštní pozornost je třeba věnovat čtyřem hlavním konstitucím koncilu, které obsahují interpretační klíč k dekretům a deklaracím. Není přípustné oddělovat pastorační charakter od naukové síly dokumentů. Stejně tak není oprávněné oddělovat ducha a literu koncilu. Nadto, koncil musí být pochopen v kontinuitě s velkou tradicí Církve a zároveň musíme přijmout světlo koncilní nauky pro dnešní církve a člověka této doby. Církev je jedna stále, na všech koncilech.“ II. EXTRAORDINARY GENERAL ASSEMBLY (25 NOVEMBER-8 DECEMBER 1985). *The Final Report of the 1985 Extraordinary Synod, bod č. 5.* Hlubší recepce koncilu. [2014-11-13]. <<http://www.ewtn.com/library/CURIA/SYNFINAL.HTM>>.

Srov. DULLES, Avery. Druhý vatikánský koncil – mýtus a realita. *Teologické Texty 2003*, roč. 14, č. 1. [2014-10-13]. <<http://www.teologicketexty.cz/casopis/2003-1/Druhy-vatikansky-koncil-mytus-a-realita.html>>.

Mádrova poloha je do určité míry dána jeho vztahem k polaritě zachycené ve třetím kritériu (otázky eklesiální autority a struktury). Nyní se budeme ptát: Co bylo jeho uvažování bližší – kontinuita, či diskontinuita? Má Oto Mádr blíže k úctě k otcům, či k zohledňování znamení doby? Byl více nakloněn nereflektované fixaci na „lepší“ minulost, nebo naivnímu očekávání skvělých zítřků? Zahleďme se nejprve na teologův postoj k břehu námi nazvanému jako otevřenost výzvám dneška.

Ovšem, doznívání Tridentina, jak jsme je ještě zažili, uvázlo na málo tvořivém a sklerotizujícím ovzduší, a to muselo Druhé vatikánium vyvětrat. Jistěže má i toto naše období svá nebezpečí současná a budoucí. Nelze na ně zapomínat, ale nelze je vyřídit zarputilou, zaslepenou, špatnou věrností, jejímž otcem bývá strach, tj. malá víra.¹⁴⁰

Perspektiva potřebuje poučení od retrospektivy.¹⁴¹

Jednota v rozmanitosti. Jako každá společnost, když je ohrožována, tak i církev má sklon opevňovat se v bezpečných pozicích a ze setrvačnosti je držet pevněji a dále, než je zdrávo. Tak došlo i k jistému ztuhnutí potridentské církve, které musel korigovat Druhý vatikánský koncil tím, že zvětšil prostor teologickému bádání i pastorační praxi. Tak se rozvinula, částečně až bouřlivě, legitimní katolická *pluralita*.¹⁴²

Církev není podnikatel a nesmí se snížít k podbízení. Přesto se musí stále ptát, jak nejlépe předložit lidem této doby duchovní hodnoty, které Bůh nabídl v Ježíši Kristu. Proto nestačí jen stále znovu předkládat Bibli do současného jazyka, ale i církev a její působení *reformovat*, upravovat do podoby umožňující co nejlepší realizaci jejího poslání.¹⁴³

Z uvedených slov poznáváme, že náš teolog jasně souhlasí s „otevřením oken“ typickým pro koncil. Velmi dobře vnímá potřebu neustálé novosti, tvořivosti. Osobně má velikou touhu mluvit srozumitelně ke všem.¹⁴⁴ Také

---

¹⁴⁰ MÁDR, Oto. Umění číst periodikum. In TENTÝŽ. *Slovo o této době*, s. 31–42, s. 38.

¹⁴¹ MÁDR, Oto. Absolutní perspektiva. In TENTÝŽ. *Slovo o této době*, s. 79–80, s. 79.

¹⁴² MÁDR, Oto. Jak církev neumírá. In TENTÝŽ. *Slovo o této době*, s. 244–289, s. 283.

¹⁴³ MÁDR, Oto. Reformovat církev? In TENTÝŽ. *K jádru věci. Aktuální reflexe z let 1993–2003*. s. 41–45, s. 41.

¹⁴⁴ Srov. NOVOTNÝ, Vojtěch. Oto Mádr: „Církev je Boží dar a naše dílo“. *Universum* 2011, roč. 21, č. 3, s. 14–17.

tuší, že i pokrok může mít své slabiny. Vše nové není automaticky lepší a naopak.

Zdravý vývoj musí umět stavět na *kontinuitě*. Dnes vítězný směr by se neměl absolutizovat.¹⁴⁵

V tomto citátu Mádr prokazuje platnou intuici. Byť nikde neuvádí svoji teologii dějin, kde by poukazoval na pověstné teologické kyvadlo, přece je zde tato myšlenka přítomná. Z lidské zkušenosti je známé, že existuje tendence na extrém reagovat extrémem. Lidé se proti sobě často – více emočně, než pokojně a s rozumem – staví do laciných opozic.¹⁴⁶ Chybí zde umění „obírat Egyptany“, ochota slyšet pravdu i z úst nesympatických lidí, kolegů. Mádr zmíněnou potřebu vyváženého postoje k polaritě kontinuita – diskontinuita prozrazuje i jinde:

Církev je jedna i po koncilu, „kdyby ztratila kontinuitu, ztratila by sebe.“¹⁴⁷

I v církvi platí, že je nutná kontinuita podstaty a změna obalů.¹⁴⁸

Druhé vatikánium mluví několikrát výslovně o znameních doby, tj. o skutečnostech, jimiž nás Bůh vyzývá v proměnách času k určitým činům.¹⁴⁹

Velký obnovitel církve papež Jan XXIII. dal koncilu program *aggiornamento v kontinuitě*: nová formulace starých pravd.¹⁵⁰

---

¹⁴⁵ MÁDR, Oto. Ortodoxie a tolerance z hlediska etiky. Výzva postmodernity. In TENTÝŽ. *V zápasech za Boží věc*. s. 159–173, s. 167.

¹⁴⁶ „Marnivá zvědavost nebo předpojaté slídění buď po herezích u autorů, nebo naopak po slabínách oficiálních prohlášení rozhodně nejsou motivy morálně přijatelné. Pravá kritika vychází z pokorné a statečné vůle k pravdě. (...) Drtivá, bezohledná kritika bývá symptomem falešné, pyšné sebestjisty. Je naopak známkou velkého ducha, že hledá závadu v první řadě u sebe. O svatém Tomáši Akvinském se traduje, že když něčemu nerozuměl po prvním čtení, konstatoval klidně Stultus ego (Já jsem hlupák) a četl podruhé; když ještě potom nerozuměl, řekl si Stultus ego vel ille (Buď jsem hlupák já, nebo on); teprve když nechápal ani po třetím přečtení, udělal závěr Stultus ille. (On je hlupák) a knihu odložil. MÁDR, Oto. Umění číst periodikum. In *Slovo o této době*, s. 31–42, s. 36–37.

¹⁴⁷ MÁDR, Oto. Církev dnes a zítra. In TENTÝŽ. *Slovo o této době*, s. 215–236, s. 224.

¹⁴⁸ Tamtéž. s. 225.

¹⁴⁹ MÁDR, Oto. Jak církev neumírá. In TENTÝŽ. *Slovo o této době*, s. 244–289, s. 285.

¹⁵⁰ MÁDR, Oto. Ortodoxie a tolerance z hlediska etiky. In TENTÝŽ. *V zápasech za Boží věc*. s. 159–173, s. 172.

Druhý vatikánský koncil odstranil zbytečné zábrany proti moderně, ovšem potvrdil věroučné a mravoučné jádro nauky.¹⁵¹

(...) souhrnně se k dnešku dá říci, že je nutný *vývoj* (oproti tradicionalistům) i *kontinuita* (proti progresivistům). Křesťanství živé, ale křesťanství! Všichni vychovatelé vědí, že vzdělání je základ, ale že pro život potřebuje mladý člověk i oslovující motivaci: živé (přitažlivé nebo varující) vzory a děje (na což nemáme monopol), ale také vztah k živé a milované autoritě – a kdo tu může asi nabídnout více než naše víra v Otce na nebesích?¹⁵²

Všechny citace hovoří o nutnosti poznání cíle. Když vím, kam chci dojít a za Kým, pak jsem schopen zvolit i dobrou cestu a přiměřené prostředky a jediné pak dosahuji opravdového pokroku. Víme, že papež nemyslel *aggiornamento* jako ztrátu identity, ale jako pravou a poctivou inkulturaci.¹⁵³ To, že jde o proces náročný a stejně dlouho trvající jako dějiny spásy, je snad patrné ze samotné historie. Ukazuje se, že rychlé zkratky se nakonec stávají dlouhými zacházkami. Jako nutná se proto jeví věrnost tradici i otevřenost pokroku; jak je patrné z uvedených citací.

Teolog si byl vědom rozdílu mezi nezměnitelnou apoštolskou tradicí a proměnlivými eklesiálními tradicemi. Příkladem patřícím pod první složku je skutečnost poslední večeře či víra zachycená v textech *creda* apod. Ke druhé složce tradice patří sakrální architektura, zpěvy či forma ritu.¹⁵⁴

Teolog, který obhajuje kontinuitu církve, tvrdí, že o pravdě se mohou vést diskuse, ale nedá se o ní hlasovat.¹⁵⁵ Staví se proti „rozbuzení netýkavé

---

¹⁵¹ MÁDR, Oto. Právo na dokonalou církev? In TENTÝŽ. *K jádru věci. Aktuální reflexe z let 1993–2003*. s. 77–79, s. 78.

¹⁵² MÁDR Oto. Etika v proměnách času. In TENTÝŽ. *V zápasech za Boží věc*. s. 174–183, s. 182.

¹⁵³ Srov. PAVEL VI. *Ecclesiam Suam*. Srov. také: „V některých případech došlo k tomu, že tyto pojmy upadly v zapomenutí, nebo byly natolik překrouceny, až se vytratil jejich původní význam.“ *Jednota a rozličnost v církvi*, s. 136. In: *Dokumenty MTK věnované eklesiologii a svátostem do roku 1995 a dokument PBK Jednota a rozličnost v církvi*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011, s. 133–186.

¹⁵⁴ Srov. POSPÍŠIL, Ctirad Václav, *Hermeneutika mystéria*. s. 74n.

¹⁵⁵ Srov. MÁDR, Oto. Od moci k autoritě a k dialogu. In TENTÝŽ. *K jádru věci. Aktuální reflexe z let 1993–2003*. s. 38–40, s. 39. A také: „O podstatných složkách víry se nedá hlasovat.“ MÁDR, Oto. Kritika jako služba. In TENTÝŽ. *K jádru věci. Aktuální reflexe z let 1993–2003*. s. 14–17, s. 15.

soběstačnosti typu „každý kněz svým papežem, každý laik svým teologem“.¹⁵⁶ Poslední slovo může mít opravdu jen ten, koho ustanovil Kristus ke službě všem.

Vztah ke kontinuitě prozrazuje Mádr také při zvažování morálních otázek, když vnímá riziko čistě autonomní morálky. Taková etika sice může sloužit jako úlevný ventil po dobách přílišné svázanosti, ale nakonec povede k nedůvěře v Krista i jeho církve právě tak dobře, jako její starší legalistická sestra¹⁵⁷:

Není ovšem odpovědné „modernizovat“ morálku věřících tak, že ztratí orientaci, nemluvě o bravurním řešení metodou „Po koncilu se to tak nebere.“¹⁵⁸

Na současných nátlakových akcích je sice dobré, že upozorňují na potřebu řešit problémy, ale povážlivé je nejen to, že spíše ztěžují kroky vedení. Závažnější je, že imitují světské, politické metody prosazování vlastních zájmů bez ohledu na celek. V celé církevní oblasti je nadto velmi problematické jednat bez ohledu na nezadatelný základ víry a na nosné prvky soužití, které nelze zpochybňovat, aniž bychom se octli někde jinde.¹⁵⁹

Naše církve se octla v pokoncilní polarizaci mezi rozhodnými stoupenci změn a jejich neméně rozhodnými odpůrci.¹⁶⁰

Těmito slovy autor ukazuje, že nátlakem se řešení jakéhokoliv bolestivého problému dosahuje paradoxně pomaleji než skutečným, leckdy zdlouhavým dialogem. Varuje před politikařením i před takovým jednáním, kdy se vlastní touhy přerodí v zákon vnucený všem, ale bez ohledu na ně. Je evidentní, že takovou církve Mádr nechce. Hledá nosné jádro v životě církve, kde jsou

---

¹⁵⁶ MÁDR, Oto. Jak církve neumírá. In TENTÝŽ. *Slovo o této době*, s. 244–289, s. 284.

¹⁵⁷ „Starší typ morální teologie neumožňoval, aby lidé viděli neslýchané poselství osvobození a svobody, jež nám jsou darovány v setkání s Kristem.“ RATZINGER, Joseph. *Obnova morální teologie: perspektivy 2. vatikánského koncilu a encykliky Veritatis splendor. Communio 2006*, roč. 10, č. 3, s. 303–313, s. 304.

¹⁵⁸ MÁDR, Oto. Církve dnes a zítra. In TENTÝŽ. *Slovo o této době*, s. 215–236, s. 231.

¹⁵⁹ MÁDR, Oto. Reformovat církve? In TENTÝŽ. *K jádru věci. Aktuální reflexe z let 1993–2003*, s. 41–45, s. 45.

¹⁶⁰ MÁDR, Oto. Rozlišování duchů dnes. In TENTÝŽ. *K jádru věci. Aktuální reflexe z let 1993–2003*, s. 67–68, s. 67.

i skutečnosti bolavé, ale také zde nechybí ochota k rozhovoru a sebekorekci podle obrazu Kristova. Ví, že církev má svůj rámec a vykročit mimo něj znamená osvobození jen zdánlivé.

Celkové ladění důrazů ukazuje, že Mádr chce zachovat dobro, o kterém nepochybuje a zároveň vnímá nutnost rekonstrukcí. Nás zajímá, co je pro Mádra ono „nezadatelné jádro“ a co „obal“? Z jeho textů není úplně jasné, zda vždy souhlasí s jádrem tak, jak jej podává magisterium. To může vyvolávat dojem, že se má každý angažovat sám, skoro tak, jako by byl odpovědný už jen Bohu. Tento postoj se rozvíjí hlavně v otázce spojené s autoritou papeže a Říma, který „leze lidem do ložnice“. Mádr sice stojí rozhodně za jednotou církve, která je shromážděna okolo Petrova nástupce, přesto však nevidí jako přestupek proti jednotě v diachronním smyslu, když opakovaně tvrdí, že otázka antikoncepce je stále ještě věcí diskuse.¹⁶¹

Vlastní teologická otázka je, zdali „nepřekročitelné hranice lidské možnosti vládnout vlastním tělem a jeho funkcemi“ (HV 17) vylučují – kromě dovolené periodické zdrženlivosti – všechny ostatní metody antikoncepce jako nenapravitelně špatné.

Encyklika to tvrdí (HV 14). Kritika namítá, že tu přežívá – ostatně v nesouladu s personalistickým viděním encykliky samé – staré, nedokonalé pojetí přirozenosti manželství jako biologické funkční jednotky, z čehož je pak vyvozována mravní povinnost nechat každý akt otevřený pro vznik nového života. Naproti tomu koncilové pojetí manželství vidí tento nejvlastnější a vrcholný projev soužití přinejmenším stejně významně v jeho

---

¹⁶¹ Srov. PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU. *Vademecum pro zpovědníky v některých otázkách manželské morálky*. Praha: Sekretariát České biskupské konference, 1997, s. 10.

A také: „Tlak na změnu katolického učení o antikoncepci velmi narostl. Velmi intenzivní byl zvláště v šedesátých letech, kdy byla „sexuální revoluce“ na vrcholu. Nicméně, papež Pavel VI. zdůraznil, že znovu potvrzuje přijaté učení křesťanské víry o důležité otázce a odmítl změnit církevní postoj proti antikoncepci. Potvrdil velmi jasným jazykem, že antikoncepce je vážně špatná. Přestože tak konal, nikterak nezpochybnil důležitost plánování rodiny a odpovědného rodičovství. Jeho zájem se soustředil na morální charakter prostředků používaných k dosažení tohoto cíle.

Během svého pontifikátu papež Jan Pavel II. opakovaně znovu potvrzoval učení Pavla VI. – a celé katolické tradice a magisteria – o zásadním zlu antikoncepce. Papež Benedikt XVI. také znovu a znovu potvrzoval učení církve o antikoncepci jako o vnitřním zlu, zvláště ve mnoha odkazech daných roku 2008, ke čtyřicátému výročí *Humanae vitae*.“ MAY, William E. – LAWLER, Ronald – BOYLE, Joseph, Jr. *Catholic Sexual Ethics. A Summary, Explanation, & Defense*, 3. vyd., Huntington: Our Sunday Visitor, 2011, s. 228-229.

funkci osobností: „Akty intimního a čistého spojení manželů jsou čestné (honesti) a důstojné. Jsou-li prožívány způsobem opravdu lidským, značí a podporují vzájemné darování, kterým se oba manželé obohacují v radosti a úctě. (GS 49)“ Je-li tím zdokonalen a překonán augustinovský „biologický finalismus“ (během staletí už modifikovaný), přežívající až do koncilu naukou o potomstvu jako prvotním cíli manželství (CIC 1013), pak je těžko chápat, říká kritika, požadavek otevřenosti pro vznik života vždycky.¹⁶²

A jinde:

Tak papež Pavel VI. komentoval své důrazné odmítnutí „umělé antikoncepce“ jednak potřebou zabrzdit živelný rozpad celé sexuální etiky s důsledky pro rodinu a společnost, jednak vysvětlením, že to nemínil stanovit jako nezměnitelné dogma.¹⁶³

Když se vášniví stoupenci přísného výkladu encykliky pokoušeli prohlašovat její nauku za nezvratné dogma, prohlásil papež několikrát, že tomu tak není. Sám jsem slyšel přímo od kardinála Trochty, co na jeho dotaz odpověděl Pavel VI.: „Nechtěl jsem tím říci poslední slovo.“ Nynější papež považuje morální odsouzení umělé antikoncepce za nejdůležitější obranu rodinné morálky a vytrvale je opakuje. Přesto dovede na druhé straně prohlásit: „Nikdo nesoudí jednotlivé osoby. A jde-li o činy, není možné je posuzovat nezávisle na okolnostech.“ (Frossard, *Portrét Jana Pavla II.*, Praha 1990, s. 46)¹⁶⁴

Seriózní moralisté přitom ovšem zdůraznili vlastní smysl encykliky: říci důrazné Ne mentalitě rozkládající manželství sexuálním hédonismem a vůbec mravní řád. Přesto byla znovu nastolena otázky argumentace církevních dokumentů a přesné kompetence magisteria a teologie.

(...)

Jestliže došlo k změnám v mravní nauce církve v minulosti, dají se čekat i v budoucnosti. Ani encyklika *Humanae vitae* nemá punc neomylnosti, jak výslovně prohlásil Pavel VI. Pak je otázka, zdali podobný úřední výklad mravní povinnosti zavazuje naprosto vždycky, i za cenu nejvyšších obětí, i když jej ve složité situaci zkříží vyšší a naléhavější imperativ, např. lásky.

¹⁶² MÁDR, Oto: Encyklika, *Via*, 1969/3, s. 43–46, s. 44. [2014-08-07]. <http://depositum.cz/knihovny/via/tiskclanek.php?id=c_20520>.

¹⁶³ MÁDR, Oto. Etika v proměnách času. In TENTÝŽ. *V zápasech za Boží věc*. s. 174–183, s. 181.

¹⁶⁴ MÁDR, Oto. Křesťanská morálka a svoboda. In TENTÝŽ. *V zápasech za Boží věc*. s. 184–195, s. 194.

Tak se stal aktuální problém vztahu morální teologie a osobního svědomí k výrokům magisteria. Hrozí tu dvě vážná nebezpečí: na jedné straně může slepé zákonictví ubližovat neoprávněně lidem, popř. vyhánět je z církve a od víry, na druhé straně líbivá velkorysost neutralizuje autoritu církevní i Boží a zborcením mravního řádu může poškodit lidské štěstí ve velkém. Morální teologie má vážný úkol nespokojit se s kazuistickým vypreparováním závaznosti učení magisteria, ale podpořit jeho působnost odpovědným hodnocením jeho argumentace, a hlavně rozlišováním konstant a proměnných v obsahu mravního řádu.¹⁶⁵

Také např. odmítl [papež Pavel VI.] návrh tradicionalistů, kteří mu napsali encykliku *Humanae vitae*, aby se v ní vyslovil definitivně. Tato encyklika dala – hlavně svou argumentací – podnět k novému promyšlení učitelského úřadu a jeho vztahu k tomu, co Duch svatý působí ve vědomí církve jako celku. Je známo, že odborní teologové kritizovali jednotlivosti a izolovaný způsob papežova rozhodnutí a že řada episkopátů včetně našeho ve svých pastoračních směrnicích zmírnila nečekanou vyhraněnost řešení. (Je pozoruhodné, že papež dovedl vyslovit uspokojení nad modifikujícími pastoračními směrnicemi, které vydal kanadský episkopát, a prohlásil, že encyklikou nechtěl problém regulace porodnosti řešit s konečnou platností.)¹⁶⁶

Všem uvedeným textům je v zásadě společné toto: Mádr tvrdí, že nauka se může vyvinout, jako tomu bylo v učení o úroku.¹⁶⁷ Také akcentuje, že papež nehodlal nauku o odmítnutí antikoncepce považovat za definitivní. Proti tomu stojí tvrzení některých teologů:

Je skutečností, že od dob církevních otců, přes středověk, v průběhu protestantské reformace a velkého ekumenického koncilu katolické církve, tridentského koncilu v šestnáctém století za obnovu církve až do dvacátého

---

¹⁶⁵ MÁDR, Oto. Minulost a dnešek morální teologie. In TENTÝŽ. *Slovo o této době*, s. 89–94, s. 93–94. Mádr prožívá napětí, neboť na druhé straně tvrdí: „Morální teologie (...). Není jedinou ani nejvyšší instancí. V církvi je učitelský úřad, magisterium, zmocněn bdít nejen nad mravní praxí, ale i nad rozvíjením a výkladem mravní nauky. Odborná teologická práce je však nezbytná také pro magisterium, (...). Tamtéž. s. 89.

¹⁶⁶ MÁDR, Oto. *Církev dnes zítřka*. In *Slovo o této době*, s. 215–236, s. 223.

¹⁶⁷ Zde je však třeba upozornit na omyl ve srovnatelnosti argumentů: učení o úrocích nemá stejně přímý dopad na lidskou bytost jako otázky spojené s lidskou intimitou. Ta je totiž hluboce zakořeněna v tajemství osoby a analogicky odkazuje na podobnost se stvořitelkou mocí Hospodinovou. Boží obraz – člověk – se smí a má podílet na pokračování stvoření, zatímco peníze, byť možná plodí peníze, nejsou vědomými pokračovateli stvoření a účastníky tajemství Trojjediného. Srov. JAN PAVEL II. *Redemptor hominis*, čl. 10, *List rodinám* čl. 19, *Teologie těla* 16. ledna 1980.

století, všechny křesťanské církve považovaly antikoncepci za anti- či proti-životní akt, který byl analogický k zabití. V roce 1930 byla přijata na Lambethské konferenci anglikánskou církví antikoncepce u manželských párů jen z vážných důvodů. To vyprovokovalo papeže Pia XI., aby znovu potvrdil mnohem silněji církevní učení, že antikoncepce je zásadní zlo. Učinil tak v encyklice *Casti connubii* v roce 1930.¹⁶⁸

Za výše zmíněnou pozici se staví po bok teologů i magisterium:

Církev vždy učila, že antikoncepce, to znamená každé manželské spojení úmyslně zneplodněné, je o sobě hříšné jednání. Na toto učení je třeba hledět jako na definitivní a neměnné.¹⁶⁹

Je-li Mádr proti často opakované nauce o nepřijatelnosti antikoncepce, trhá jednotu v diachronním smyslu. Ačkoliv se sám neodvází postavit proti papeži, přece se nesnaží „jeho učení“ pozitivně vykládat a uvádí jen nesouhlasná slova některých teologů, čímž však vrhá stín na své učení o životodárné nutnosti zachovávání věroučného a mravního jádra. Pokud je ovšem zpochybněna autorita papeže (magisteria) v oblasti definitivního učení, jak je možné tvrdit, že jsme věrni odkazu našeho Mistra (Mt 16,19; Jan 20,21–23, Sk 15)? Z počátku nového století snad některým nemuselo být jasné, že jde o definitivní učení, ale z opakovaných vyjádření a nakonec i z textu *Vademeca* víme, že diskuse již byla uzavřena. Je s podivem, že ani po tom, co se tak stalo, Mádr svou pozici nekoriguje.¹⁷⁰

---

¹⁶⁸ MAY, William E. – LAWLER, Ronald – BOYLE, Joseph, Jr. *Catholic Sexual Ethics. A Summary, Explanation, & Defense*, 3. vyd., Huntington: Our Sunday Visitor, 2011, s. 227.

¹⁶⁹ PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU. *Vademecum pro zpovědníky v některých otázkách manželské morálky*, 2. kap., čl. 4. a PIUS X. *Casti connubii*. čl. 57 a 62 i 64.

¹⁷⁰ Srov. PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU. *Vademecum pro zpovědníky v některých otázkách manželské morálky*, 2. kap., čl. 4. K otázce „vyřešenosti“ problému upozorňujeme, že je navýsost dobré uvědomit si, že jak dogmatická formulace, tak i definitivní nauka je prostor, kde je možné se pohybovat – nauka má „vektorickou“ hodnotu, nevylučuje hlubší chápání v kontinuitě legitimního teologického pluralismu! Nauka o Trojici nebrání v uvažování o Trojjediném hlouběji, ale staví se jasně proti „pokroku“ takovým směrem, kdy by se z Trojjediného stal násobek dvou – Dvojjediný, Čtyřjedinný apod.

2.9. Teologův pohled na zásluhu a dar (šesté kritérium)

Pomocníkem z řad církve nebeské by mohl být pro toto putování posledním kritériem učitel církve a spoluzakladatel mnišství Benedikt. Právě on mistrně balancuje a praktikuje „ora et labora“.

A jak se v řečišti kritéria pohybuje teolog? Jak promýšlí vztah iniciativy v církvi? Etapa dějin, do které byl Mádr postaven, mohla nejednoho teologa zavést mimo legitimní pluralismus teologického uvažování, jak se často dalo po velkých koncilech. Ale rozvážný křesťan ví, že i on má na době svůj nezadatelný podíl, že není ve slepém kole osudu. Mádr toto dobře vnímal a také se k této problematice podle našeho soudu vyjadřoval přesněji, než u jiných kritérií. Nebyl nikdy zastáncem „ateizovaného křesťanství“, kde se o Kristu taktně mlčí, ani „misijním válcem“, který „zreformuje“ vše, co nevoní evropskému člověku.¹⁷¹

Kněz Mádr nepovažoval modlitbu za ztrátu času. Burcoval k takovému životu z evangelia, který stojí na zásadním setkání s Kristem, jedním z Trojice. Varoval před pouze zvykovým, nereflektovaným, kulturním křesťanstvím.¹⁷²

Že spatřuje lidskou aktivitu jako důležitý prvek církve, vyjevuje následujícími slovy: „Osobnost lidsky a duchovně zralého křesťana totiž normálně vzbuzuje důvěru.“¹⁷³ Mádr jej vyslovuje v souvislosti s důležitostí psychologie, kterou nahlíží jako nástroj pomoci k poznání jak sebe, tak i druhých. Vězněním a dalším pronásledováním náročně formovaný muž si všímá podstatné věci. Použijeme-li slova teologa z Akvina, můžeme

---

¹⁷¹ Srov. MÁDR, Oto. Služba, dříve milosrdenství. In TENTÝŽ. *Slovo o této době*, s. 53–54. Srov. také: „Moderního svobodného člověka evangelizovat dogmatickými formulami a právnicky hranatou morálkou je kontraproduktivní.“ MÁDR, Oto. Největší je láska. In *Slovo o této době*, s. 149–153, s. 149.

¹⁷² Srov. Mádrovo varování ještě před nástupem rudé totality: „U nás řádí, musíme přiznat, ‚zdeděná víra‘. Dokonce hůř, než deset Volných myšlenek. Budeme-li se k ní hlásit jako ke své, příslušné do hranic Církve, můžeme za čas shledat, že Církev u nás sdružuje nejvíc nevěrců.“ MÁDR, Oto. Dědictví otců, či víra vybojovaná. *Katolík: list pro kulturu a život z víry 1946*, č. 21, s. 3.

¹⁷³ MÁDR, Oto. Proč psychologie. In TENTÝŽ. *Slovo o této době*, s. 55–58, s. 55. Ve skriptech se Mádr věnuje tematice zralosti člověka jako křesťana na straně 194n. Srov. MÁDR, Oto. *Mravouka, I. díl, základy*. Praha 1970.

syntetizovat: svatost předpokládá přirozenost. Kdykoliv si věřící mysleli, že musí poopravit svou antropologii jiným konceptem, než který dala a ukázala Bible v centru s dokonalým bohočlověkem Kristem, docházelo k zdeformování a zklamání. „Nadčlověk“ záhy zničil sám sebe ještě před porodem. Putující křesťan zůstává stále otazníkem pro zabydleného měšťana. Ten, kdo se odhodlá k otázce, může být přiveden ke vztahu.

Mádr nesouhlasí s povýšeným stáním za oponou dění a následným prohlášením „já jsem to tušil“. Postoj vyjadřuje takto: „Nemáme právo zůstávat v ironizující distanci tam, kde je na místě ocenění a možná i následování.“¹⁷⁴

Rámcem, ve kterém toto přesvědčení zaznívá, je skutečnost obnovené vitality pokoncilní církve. Mádr stojí v opozici vůči věčným skeptikům, kteří jen šilhají po jistých a hmatatelných výsledcích. Tuší, že jejich apatický postoj je v posledku sebenaplňujícím proctvím. Přiložit ruku k dílu je namáhavé, ale jediné plodné počínání.

Každý čestný člověk se má snažit, aby s ním byli spokojeni jeho bližní. Křesťan má mít ctižádost, aby s ním byl spokojen jeho Stvořitel a pravzor, neboť nás učinil k svému obrazu.¹⁷⁵

Takto teolog poukazuje na nutnost pokroku, na spolupráci. Máme vzor, známe cestu. Proč po ní nejít? Zastavme se nyní u mistrného přesahu skrytého v těchto řádcích. Oto si všímá důležité skutečnosti. Ano, být více člověkem rozhodně neznamená vzdalovat se Nejsvětější trojici či bližním. Můžeme říci, že čím blíže jsme Otci, tím více se zároveň přibližujeme svým bratřím. Jde tedy o spojený pohyb. Vzdalování se Bohu pak znamená i vzdalování se jeho „obrazům“ putujícím po zemi.¹⁷⁶

---

¹⁷⁴ MÁDR, Oto. Vyhlížení zítřků. In TENTÝŽ. *Slovo o této době*, s. 43–47, s. 45.

¹⁷⁵ MÁDR, Oto. Ctnosti a neřesti. In TENTÝŽ. *Slovo o této době*, s. 83–88, s. 85. Citaci velmi trefně otevírá Mádrova poznámka o touze automobilek poskytnout co nejlepší stroj. Proč by se tedy člověk neměl snažit o co nejlepší životní projekt, když tolik úsilí věnuje „smrtnému“ kovu a plastu?

¹⁷⁶ Toto by snad mohlo být východiskem pro případné konstruování Mádrovy antropologie. Dalším východiskem by mohla být tato pozice: „(...) člověk v nouzi potřebuje víc než znalecké vyšetření a léčebnou proceduru. K mobilizaci duševních sil, tak důležitých i pro překonání fyzických chorob (jak prokazuje psychosomatika), potřebuje mimořádně naléhavě

Protože Mádr věděl, že existence člověka nestojí primárně na „mít“, ale na „být“, snažil se vytvářet takové prostředí žitého křesťanství, kde bude místo jak pro informace, tak – a to především – pro laskavou vztahovost, která vede k touze po sebezpřekročení.¹⁷⁷

V jedné z Mádrových prvotín, která by se dala pomyslně zařadit do satirické eklesiologie, čteme:

Zlobím se na svou farnost. Nelíbí se mi tu. Je to nepříjemné prostředí. Nejsou tu lidé, jak by měli být. Tak si nepředstavuji katolíky. Není tu žádná ochota udělat něco pro Boží království. Není tu smysl pro soudržnost.¹⁷⁸

Úmyslem kněze zde není kritika lidské slabosti, ale varování před vábivou vlačností, jak se ukazuje v další části fejetonu. Mádr si výtkou získává pozornost čtenářů, aby je mohl pozvat k zamyšlení nad druhy farností. Nicméně trochu překvapivé je, že text, byť humorný, neukazuje na žádné řešení chyb, které mezi farníky vyskytují. Jako by se očekávala jen Boží aktivita, či síla k trpnému snášení tíživé situace.

Jak dokládá svědectví věrného života našeho kněze i mnohé texty, byl Mádr skutečně katolicky žijícím mužem. Opravdu hleděl na církve jako společenství Bohem darované.¹⁷⁹ Jestliže se ptáme jeho textů: „Co přímo svědčí o spolehnutí se na Pána dějin a o pevném postoji oranta?“, či „Kdy teolog prokazuje vědomí ‚druhého břehu kritéria‘?“, pak nacházíme tato silná a stručná slova: „Držet s pravdou a držet s Boží linií. Být věrný.“¹⁸⁰ A dále

---

být přijat jak osoba, na níž někomu záleží, nejen jako případ.“ MÁDR, Oto. Proč psychologie. In TENTÝŽ. *Slovo o této době*, s. 55–58, s. 55. V textu můžeme vnímat ozvuk příslovečného GS 41 „Kdo následuje Krista, dokonalého člověka, sám se stává se více člověkem.“

¹⁷⁷ „Probuzený křesťan už nepotřebuje být poháněn k ‚plnění Božích a církevních příkázání‘, sám touží co nejvíc Boží dary přijímat a také dávat.“ MÁDR, Oto. Otec Jan Evangelista Urban. In TENTÝŽ. *Slovo o této době*, s. 15–16. A také: „Obrácení je trvalý pohyb k Bohu celou bytostí.“ MÁDR, Oto. Dvojí pojetí pokání. In TENTÝŽ. *Slovo o této době*, s. 147–148, s. 148.

¹⁷⁸ MÁDR, Oto. Zlobím se na svou farnost. *Katolík: list pro kulturu a život z víry 1946*, č. 5, s. 2. Podobně satirický tón nacházíme i v článku Rozhovor se psem.

¹⁷⁹ Srov. NOVOTNÝ, Vojtěch. Oto Mádr: „Církev je Boží dar a naše dílo“. *Universum* 2011, roč. 21, č. 3, s. 14–17.

¹⁸⁰ Archiv autora, nezveřejněný rozhovor pro *Post bellum*. Od 01:25:11

proklamací: „Když jednou člověk vezme všechno z Boží ruky, tak je to krásné.“¹⁸¹

Těmito jasnými slovy ukazuje teolog na svůj vztah k Bohu. Už od mládí znal těžkosti církve v Rusku či Mexiku a rozhodl se pro cestu věrnosti bez nevysloveného dodatku či jiných tajných apendixů. Nahlížel dění okolo sebe až mysticky:

Pokorní jsou ti, co nežebrají u Boha o lepší časy, protože každý čas je jim dost velkým darem a každá situace výhodnou příležitostí milovat svého Boha¹⁸²

(...) duchovní boj, boj o věrnost, čili už příprava na mučednictví. Nikdy za žádnou cenu nezradit. To bylo jasné.¹⁸³

Vnitřní síla, kterou kněz projevovat po léta věznění a výrazná nezahořkllost žitá v dalších letech pod jhem totality, ukazuje, že nešlo jen o masku, stoický klid. Teolog se připravoval na to nejhorší a přece neopominul pamatovat na naději.¹⁸⁴ Žil tak, jako by měl zemřít dnes. Nenárokoval si dar žití a rozhodně jím ani nepohrdal. Mádr na sklonku svého života shrnuje svůj realizovaný postoj takto:

Necítil jsem se být hrdinou (...). Ale to říkám velice pokorně, protože na tom pracovaly Boží dary, především.¹⁸⁵

(...) rozhodl jsem se pro Boha. A Krista. A jeho církev. Navždy.¹⁸⁶

Za mě plánuje Pán Bůh.¹⁸⁷

---

¹⁸¹ Tamtéž. Rozhovor pro *Post bellum*. Od 02:03:12.

¹⁸² MÁDR, Oto. Slovo o této době. In TENTÝŽ. *Slovo o této době*, s. 209–210, s. 210.

¹⁸³ Archiv autora, nezveřejněný rozhovor pro *Post bellum*. Od 02:30:22.

¹⁸⁴ Srov. „Zavřít nás mohou, PUSTIT NÁS MUSÍ. A tak jsme čekali a žili jsme, jak se dá. Všude se dá žít S PÁNEM BOHEM. Intenzivně.“ Tamtéž. Rozhovor pro *Post bellum*. Od 03:16:23.

¹⁸⁵ Tamtéž. Od 03:39:24.

¹⁸⁶ Tamtéž. Od 03:40:09.

¹⁸⁷ Od 03:43:36 In Tamtéž.

Protože byl Oto Mádr především kněz, nehodlal se vzdát své základní aktivity a sloužil Kristu celým životem. Z životopisu víme o jeho aktivitách za mřížemi, jeho ocenění taktních misí Jana E. Urbana a o celkovém nasazení, které sice náš teolog nepovažuje za hrdinské, ale s odstupem času musíme konstatovat, že lepší pojem než heroismus jeho počínání nevystihuje. Mádrova odevzdanost, často zdůrazňovaná, pak určitě neupadá do apatie, ale do všímavé služby okolí. Nepochyboval stále o svém rozhodnutí, vzal jej jako fakt a podle toho organizoval – s vědomím Boží spolupráce – svůj čas.

Morální teolog varuje před ustrnutím na cestě křesťanství. Nepřímo ukazuje na modalitu života pod způsobem staršího marnotratného syna. Ten „zůstává“ s otcem evidentně fyzicky, ne však duchovně, a tedy se zákonitě duchovně vzdaluje:

Aktivita pro Boží království může uklouznout na nedostatečné ryzosti ducha.¹⁸⁸

Mádr evidentně diferencuje. Ne každá aktivita pro Království je Králem dějin chtěná (Mt 7,21). Tak nám teolog implicitně připomíná tradovanou poučku sv. Františka Saleského, který o vyváženosti práce a modlitby říká: „Když máš málo práce, modli se půl hodiny denně, když máš práce hodně, modli se hodinu.“

Při pročítání Mádrových textů bylo doslova milé pozorovat autorovo uvažování nad iniciativou v církvi. Mádr se rozhodně nejeví jako blouznivý doufač ve slepou sílu dějinného vývoje ani jako apatický deista, který s Bohem pro dnešek nepočítá. Není mu blízké dnes populární vykazování činnosti¹⁸⁹, které by sedmý den Hospodinův považovalo za stvořitelství omyl, ani ledabylé toulky současným technicko-slastným „rájem“. Zdá se tedy, že můžeme

---

¹⁸⁸ MÁDR, Oto. Vyhlížení zítřků. In TENTÝŽ. *Slovo o této době*, s. 43–47, s. 43.

¹⁸⁹ „Když k horlivosti nepřistoupí evangelijní hloubka, zbude ze všeho ‚církev kutící‘.“ Tamtéž. s. 44.

hovořit o zralé antropologicko-spirituální vyváženosti, vědomí primátu Hospodina i lidské součinnosti.¹⁹⁰

---

¹⁹⁰ „I když Bůh sestupuje mezi nás, stále to je nekonečně nás přesahující Bůh, živý a pravý. Pravdivý postoj vůči němu byl, a vždycky bude, pokora.“ MÁDR, Oto. Miluj svého bližního heretika. In *K jádru věci. Aktuální reflexe z let 1993–2003*, s. 60–61, s. 61.

Závěr

Jak tedy Oto Mádr žil a myslel církev? V průběhu bádání se postupně vyjevilo, že musíme pečlivě rozlišit mezi jeho osobnosti a jeho dílem. Jako muž byl Oto Mádr velmi statečný, celý život čelil často rafinovanému zlu a byl ochoten za Boží věc položit život. Skutečnost, že byl později na „svobodě“ sledován, dokládá jeho význam, neboť jen ten, kdo je v očích nepřítele považován za nebezpečného, bývá vystaven pronásledování.

U tohoto velikána ducha není vysledovatelný vývoj, který by jeho rané dílo a postoje stavěl proti pozicím, které mu byly vlastní ve zralejších etapách života. Oto Mádr je konzistentní a své postoje promýšlí ve stejné linii.

Vyjádřit se k Mádrově teologii je úkol náročnější. Předností jeho přístupu je, že vnímá jedinečné příběhy věřících i tzv. nevěřících, které vede k setkání s Kristem. Bystře domýšlí vývoj morální teologie a vidí, že odosobněný přístup, který pouze aplikuje zákony, bez zřetele na jejich nutnou internalizaci, je smrtonosný, neboť plodí duchovně nezralé osoby. Mádr má tedy silný smysl pro aktualizaci, inkulturaci a individuální přístup, kterého si dnešní člověk velmi cení.

Stínem zůstává Mádrovo přistupování k pravdě sdělované autoritou. Konfrontace teologa s třetím a pátým kritériem odhalily, že domyšlení jeho pozic vede k takové autonomii, která nakonec zůstává odtržena od společenství. Následování této myšlenkové linie vede k relativismu opomíjejícímu obecné myšlenkové principy a ideály. Jistěže existují speciální případy vyžadující odstupňovanou aplikaci zákona, při studiu Mádrova odkazu se však diplomand neubráníl přesvědčení, že by teolog uzavřoval ideál ve prospěch psychického komfortu jedince, kterého má aktuálně před sebou.

Autor si uvědomil zajímavý paradox: ačkoli byl Mádr v osobním životě nauce církve bezezbytku věrný, pro lidi s problémy se nebál vyklonit z lodě

ortodoxie. Právě zde objevujeme bod zlomu, kdy nedokázal – v teoretické rovině – vždy zůstat na palubě.

Zmiňme se také o „teologii středu“, kterou Oto Mádr zastával. Autor práce se domnívá, že tento princip není nejšťastnější. Mádr se totiž zpravidla neohrazuje proti oběma úvratím, ale jen vůči jedné, čímž prozrazuje tíhnutí k opačnému břehu, a tedy „nestředovost“. Druhou slabinou proklamované teologie je tendence k unifikaci teologických názorů a legitimního teologického pluralismu. Sám Oto prosazoval teologii středu tak vehementně, že to mnohým připadalo jako poloha jisté netolerance. Další slabinou teologie středu, která je vedena implicitním strachem před schizmatem, je nebezpečí zředění pravdy. Pravda není nikdy polovičatá – v tom je paradoxně „netolerantní“. Církev zůstává ochotná přijmout bolest rozdělení, aby uchovala pravdu. Mádrův prosazovaný schéma by ovšem spíše slevilo z pravdy za účelem iluzorní jednoty.

Nesporně pozitivním aspektem Mádrovy teologie zůstává tázání se po pravdě, které je za hledáním *středu* přítomné. V otázkách po pravdě jako křesťané tušíme třetí osobu Nejsvětější trojice – Ducha pravdy. Pravda je spíše dobrodružnou a náročnou syntézou než prostým středem. Všechny teologické pozice se snažíme vzít v potaz, ctít je a přijmout z nich to nejlepší, avšak varujeme se „teologizujícího koktejlu“.

Oto Mádr neměl žádné životní téma, byť měl zájem o morálku, hlavně partnerských vztahů. Dělal spíše tematické sondy, nástřely a jen zřídka se věnoval stejnému tématu dvakrát. Velmi málo ve svých textech s někým z teologů polemizoval. Za zmínku stojí i fakt, že z pera morálního teologa bychom očekávali menší mlčenlivost k zásadním dokumentům v oboru. Krom reakce na *Humanae vitae* nepublikoval žádný text, byť o absenci materiálů z teologických dílen i magisteriálních pramenů nemůže být řeč.

Jistým limitem byla Mádrova výhradní orientace na teology německé jazykové oblasti, které považoval za nejkvalitnější. Nekritičnost vůči přínosu

německy píšících teologů se ovšem negativně obtiskla do Mádroy hermeneutiky nedůvěry vzhledem k magisteriu.

Jestliže práce ukazuje na přínosy a limity teologova myšlení, sama pak otevírá cestu pro další pout' poznání. Především se v textech nabízí více prozkoumat Mádrovu implicitní christologii a antropologii, které by ukázaly na další vrstvy teologova myšlenkového světa a jeho obraz Trojjediného. Tato reflexe by bezesporu odhalila hlubší podhoubí Mádrovi morální teologie.

Pro uchopení Mádrovi eklesiologie jsme zvolili metodu bipolárního paradoxu. Bipolaritou byl vymezen prostor legitimního teologického pluralismu. Kde se tedy v tomto řečišti nachází náš teolog? Již zkraje závěru jsem zmínil, že existuje významná diference mezi jeho *osobně žitými ideály* a *veřejně proklamovanou naukou*. Tato diference se ukázala natolik významnou, že jsem se rozhodl do schématu zaznamenat každou zvlášť. Písmenem [O] tedy vyznačuji osobní postoj teologa a písmenem [P] jeho veřejně proklamovanou nauku neboli pastorační postoj.

LTP – k čemu má blíže Oto Mádr: pastorační postoj (P), osobní postoj (O)

<i>mnoho</i> 1 církev/ círk. spol. viditelná inkarnovaná in statu viae (homo viator)	O	P	<i>jedna</i> církev Kristova UR 3 neviditelná eschatologická in statu gloriae (regnum Dei)
<i>realita</i> 2 hříšná meretrix vid./nevid.		PO	<i>ideál (iluze)</i> svatá casta vid./nevid.
<i>pravidla</i> 3 hierarchická apoštolská svátostná (in activity) papežská universální „z nichž“ (LG 23)	O	P	<i>svoboda</i> prorocká charismatická misionářská (out activity) episkopální partikulární (diecéze) „v nichž“
4 corpus Christi celek	O	P	Boží lid LG 4 jednotlivec
<i>tradiční</i> 5 úcta k otcům církev kontinuity diachronní (0 - 2015)	O	P	<i>progresivní</i> LG 13 otevřenost výzvám dneška církev diskontinuity synchronní (všechna témata dnes)
<i>charita</i> 6 církev lidská církev zásluhy labora odpovědnost spolupráce praxe	P	O	<i>naivita</i> církev Božská církev milosti (daru) ora důvěra samostatnost teorie

Ačkoli autor práce cení metodu, kterou zvolil, přece nebyla prosta úskalí. Kdykoliv se zdálo, že má statečný kněz blízko k jednomu břehu LTP, dalo se uvést několik argumentů ve prospěch druhého pobřeží a tím se teologova pozice rozšířila. Jádru teologa, někdy tajemného, unikalo, nedalo se dlouho

pojmenovat. Pak bylo také vysledováno, že v průběhu života se Mádr pohybuje někdy více na povrchu (prostý kompromis), jindy více na hlubině legitimního teologického pluralismu (syntéza), což situaci opět ztížilo, avšak také zkrásnilo. Nedá se tedy hovořit s jistotou o tom, že by teologovy postoje byly v řece zachytitelné prostým bodem. Spíše si jeho pozici můžeme představit jako paprsek světla, které svítí jasněji na jednu stranu, byť je vidět i z druhé. Mnohé se tedy zdá být nevýslovné a plné poznání se odsouvá do doby, kdy se snad autor s teologem setká tváří v tvář. Proto asi nejsyntetičtější hodnocení – nakolik je v této době možné a přiměřené v naší české teologické dílně – zní: Oto Mádr v extrémně těžkých podmínkách zůstává v touze i životě spojen se svou milovanou církví.

Na úplný závěr nechme promluvit samotného bojovníka Oto Mádra:

Mám jednu obavu – není válka, není pronásledování. Je poklidný život bohatých Evropanů. To jsme my. Kam se podíváme, to si můžeme koupit atd. Chybí výzva k oběti. V sobě něco vyvolat. Co je síla. A co něco stojí: něco opustit, pohodlného, příjemného, normálního, jak to má být. Vžít se do situace nenormální, do výzvy, která se ohlíží po hrdinech. To hrdinství by se nemělo zakopávat, nebo zesměšňovat. Hrdinství je i u malého dítěte. Když si dá říct a odřekne se něco z lásky k mamince; nebo tak nějak. A podobná taková hrdinství. Bez nich by lidstvo rychle zahynulo. Bez toho, když se někteří něčeho vzdávají.¹⁹¹

Oto, děkuji Vám, že jste mě školil! Deo Gratias!

---

¹⁹¹ Archiv autora, nezveřejněný rozhovor pro *Post bellum*. Od 03:46:44.

Seznam zkratek

CIC	<i>Kodex kanonického práva</i>
cír. spol.	církevní společenství
č.	číslo
čl.	článek
DKO	Dílo koncilové obnovy
DV	konstituce <i>Dei Verbum</i>
GS	konstituce <i>Gaudium et spes</i>
hh:mm:ss	hodina, minuta, sekunda
II.VK	Druhý Vatikánský koncil
JOC	hnutí katolické pracující mládeže
KKC	<i>Katechismus katolické církve</i>
LG	konstituce <i>Lumen Gentium</i>
LTP	legitimní teologický pluralismus
MHKD	Mírové hnutí katolického duchovenstva
MTK	mezinárodní teologická komise
MUNI FF	Masarykova universita v Brně – Filosofická fakulta
n.	následující strana
OFM	<i>Ordo fratrum minorum</i>
OP	<i>Ordo predicatorum</i>
OT	dekret <i>Optatam Totius</i>
PBK	Papežská biblická komise
roč.	ročník
s.	strana
SJ	<i>Societas Iesu</i>
srov.	srovnej
TGM	Tomáš Garique Masaryk
UK KTF	Universita Karlova – Katolická teologická fakulta
UR	dekret <i>Unitatis redintegratio</i>

Seznam pramenů

Literatura

- AKVINSKÝ, Tomáš. *Kompendium teologie*. Praha: Krystal, 2010.
- AKVINSKÝ, Tomáš. *O pravdě: O myslí*. Praha: Krystal OP, 2003.
- AKVINSKÝ, Tomáš. *Summa proti pohanům*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1993.
- ALTRICHTER, Michal. *Příručka spirituální teologie*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s. r. o., 2007.
- ALTRICHTER, Michal. *Umění důvěrnosti*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s. r. o., 2012.
- ANDREE, Lukáš. *Vězeňská zkušenost Jana Zahradníčka*. Diplomová práce. Brno: MUNI FF, 2008.
- BALÍK, Stanislav, HANUŠ, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945-1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007.
- BALTHASAR, Hans Urs von. *Kordula, aneb vážný případ*. Řím: Křesťanská akademie, 1987.
- BALTHASAR, Hans Urs von. *Křesťanská morálka a její normy (Christianus qui)*. In MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE. *Dokumenty Mezinárodní teologické komise věnované morální teologii a etice*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010.
- BENEDIKT XVI. *Caritas in veritate*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009.
- BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*. 4. vydání. Praha: Paulínky, 2012.
- BENEŠOVÁ, Hana. Na shledanou v nebi. *Teologické texty* 2012, roč. 23, č. 2, s. 85–88.

- BOUBLÍK, Vladimír. *Duchovní deník*, Olomouc: Centrum Aletti, 2010.
- BROŽ, Prokop. *Skripta z ekleziologie*. Nепublikovaná skripta, Praha: Katolická teologická fakulta, 2012.
- Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.
- DULLES, Avery. Druhý vatikánský koncil – mýtus a realita. *Teologické Texty* 2003, roč. 14, č. 1. s. 32.
- FRANZEN, August. *Malé dějiny církve*. 3. doplněné a rozšířené vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006.
- GABRIEL, Jiří a redakční kruh. *Slovník českých filosofů*. Brno: Masarykova univerzita v Brně. 1998.
- GREEN, Graham. *Paradoxy křesťanství*. Praha: Vyšehrad, 1970.
- HALAS, František X. *Fenomén Vatikán: idea, dějiny a současnost papežství, diplomacie Svatého stolce, České země a Vatikán*. 2. rozšířené vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2013.
- HALÍK, Tomáš. *Ptal jsem se cest*. Praha: Portál, 1997.
- CHESTERTON, Gilbert Keith. *Heretikové*. Praha: Julius Albert Praha, 1948.
- CHESTERTON, Gilbert Keith. *Ortodoxie*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1993.
- JAN PAVEL II. *Redemptor hominis*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996.
- JAN PAVEL II. *Teologie těla*. 3. rozšířené vydání. Praha: Paulínky, 2012.
- JUNG, Carl, Gustav. *Člověk a duše*. Praha: Academia, 1995.
- Katechismus katolické církve*, Praha: Zvon, 1995.
- KER, Ian. Newman, koncily a Druhý vatikánský koncil. *Mezinárodní katolická revue Communio* 2011, roč. 15, č. 2, s. 92–107.

Kodex kanonického práva. Praha: Zvon, 1994.

KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY. *Dignitas Personae*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009.

KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY. *Dominus Iesus*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2000.

KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY. *Donum Veritatis. O církevním povolání teologa*. Olomouc: Matice cyrilometodějská s.r.o., 1999.

KRUMPOLC, Eduard – POLÁKOVÁ, Jolana – POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Zplnosti Kristovy. Sborník k devadesátinám Oto Mádra*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007.

LEV XIII. *Divinum illud munus*. Praha: Krystal, 1998.

LISIEUX, Terezie z. *Autobiografické spisy (Dějiny Duše)*. Kostelní Vydří – Vimperk: Nakladatelství Tiskárny Vimperk, 1991.

LUBAC, Henri de. *Meditace o církvi*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010.

LUBAC, Henri de. Paradoxy církve. *Teologické Texty* 2007, roč. 18, č. 1, s. 8–11.

LUBAC, Henri de. Rozhovor o II. Vatikánském koncilu. *Mezinárodní katolická revue Communio* 1996, roč. 1, č. 8, s. 73–104.

MÁDR, Oto et NOVOTNÝ, Vojtěch. Česká teologie ve 20. století. Rozhovor s Vojtěchem Novotným pro časopis *Universum*, 1/2007. *Teologické texty* 2011, roč. 22, č. 9, s. 98–100.

MÁDR, Oto. Co je a není teologie. *Teologické texty* 1991, roč. 2, č. 2, s. 41.

MÁDR, Oto. Česká koncilová bilance. *Teologické texty* 1986. *Samizdat*.

MÁDR, Oto. Černá a bílá v „Duchovním životě“. *Katolík: list pro kulturu a život z víry* 1947, roč. 10, č. 6, s. 4.

MÁDR, Oto. Dědictví otců či víra vybojovaná? *Katolík: list pro kulturu a život z víry* 1946, roč. 9, č. 21, s. 3.

MÁDR, Oto. Encyklika. *Via* 1969, roč. 2, č. 3, s. 43–46.

MÁDR, Oto. *K jádru věci*. Aktuální reflexe z let 1993-2003. Praha: Zvon, 2003.

MÁDR, Oto. K. S. K. *Katolík: list pro kulturu a život z víry* 1946, roč. 9, č. 30, s. 10.

MÁDR, Oto. *Mravouka, I. díl, základy*. Praha 1970.

MÁDR, Oto. Muž koncilu – kardinál Bea. *Teologické texty* 1986. *Samizdat*.

MÁDR, Oto. Osobnost kněze. *Teologické texty* 2009, roč. 20, č. 2, s. 12–14.

MÁDR, Oto. Rozhovor se psem. *Katolík: list pro kulturu a život z víry* 1947, roč. 10, č. 9, s. 2.

MÁDR, Oto. *Slovo o této době*. Praha: Zvon, 1992.

MÁDR, Oto. *V zápasech za Boží věc: Vzpomínky, texty a rozhovory*. Praha: Nakladatelství Vyšehrad, 2007.

MÁDR, Oto. Zlobím se na svou farnost. *Katolík: list pro kulturu a život z víry* 1946, roč. 9, č. 5, s. 2.

MAY, William E. – LAWLER, Ronald – BOYLE, Joseph, Jr. *Catholic sexual Ethics. A Summary, Explanation, & Defense*, 3. vydání, Huntington: Our Sunday Visitor, 2011.

MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE, *Křesťanství a ostatní náboženství*, Praha: Krystal OP, 1999.

MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE. O interpretaci dogmat. In POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Hermeneutika mystéria*, 2. vydání. Praha: Krystal OP; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010.

- MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE. *Paměť a smíření: Církev a viny minulosti*, Praha: Katolický týdeník, 2000.
- MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE. *Vybraná témata z ekleziologie*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011.
- NOSEK, Lukáš. *Život a dílo Antonína Salajky (1901-1975)*. Rigorózní práce. Praha: Katolická teologická fakulta, 2009.
- NOVOTNÝ Vojtěch (ed.). *Česká katolická eklesiologie druhé poloviny 20. století*. Opera facultatis theologiae catholicae Universitatis Carolinae Pragensis. Theologica et philosophica 10. Praha: Karolinum, 2007.
- NOVOTNÝ Vojtěch. Christologická založení teologií umírající církve. *Teologické texty 2005*, roč. 16, č. 3, s. 78–86.
- NOVOTNÝ Vojtěch. *Katolická teologická fakulta 1939–1990. Prolegomena k dějinám české katolické teologie druhé poloviny 20. století*. Praha: Karolinum, 2007.
- NOVOTNÝ Vojtěch. *Teologie ve stínu. Prolegomena k dějinám české katolické teologie druhé poloviny 20. století*. Praha: Karolinum, 2007.
- NOVOTNÝ Vojtěch. Zrod teologa: Oto Mádr v letech 1945-1951. *Studia theologica 2007*, roč. 9, č. 30, s. 63v77.
- NOVOTNÝ, Vojtěch (ed.). *Česká katolická ekleziologie druhé poloviny 20. století*. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Nakladatelství Karolinum, 2007.
- NOVOTNÝ, Vojtěch. *Bonaventura Bouše burcující*. Praha: Karolinum, 2014.
- NOVOTNÝ, Vojtěch. České teologie umírající církve sedmdesátých let 20. století. *Teologické texty 2004*, roč. 15, č. 1, s. 7–14.
- NOVOTNÝ, Vojtěch. *Odvaha být církví. Josef Zvěřina v letech 1913-1967*. Praha: Karolinum, 2013.
- NOVOTNÝ, Vojtěch. Oto Mádr: „Církev je Boží dar a naše dílo“. *Universum 2011*, roč. 21, č. 3, s. 14–17.

- Otec JERONÝM. *Dopisy bratru Patrikovi*. 2. vydání. Praha: Triáda, 2003.
- Otec JERONÝM. *Možnosti a melodie*. Praha: Triáda, 2010.
- PAPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISE. *Židovský národ a jeho svatá Písma v křesťanské Bibli*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004.
- PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU. *Vademecum pro zpovědníky v některých otázkách manželské morálky*. Praha: Sekretariát České biskupské konference, 1997.
- PAVEL VI. *Ecclesiam Suam*, 1964.
- PEROUTKA, David. *Křesťanské životní stavy*. Nepsaná skripta, Praha: Katolická teologická fakulta, 2010.
- PIUS X. *Casti connubii*. Praha: Křesťanská informační databanka ve spolupráci s Veritas Caritas Iustitia, 1935.
- PIUS XII. *Mystici Corporis Christi*, 1943.
- POSPÍŠIL, Ctirad Václav. Ekleziologie společenství (1). *Teologické Texty* 1998, roč. 9, č. 1.
- POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Hermeneutika mystéria*, 2. vydání. Praha: Krystal OP – Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010.
- POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Jako v nebi, tak i na zemi*, 2. vydání. Praha: Krystal OP – Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010.
- POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Ježíš z Nazareta, Pán a spasitel*, 4. vydání. Praha: Krystal OP – Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010
- RATZINGER, Joseph. *Církev jako společenství*. Praha: Zvon, 1994.
- RATZINGER, Joseph. *Obnova morální teologie: perspektivy 2. vatikánského koncilu a encykliky Veritatis splendor*. *Communio* 2006, roč. 10, č. 3.
- RUPNIK, Ivan M. *Adam a jeho žebro*. 2. vydání. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s. r. o., 2012.

SKALICKÝ, Karel. Teologický průkopník Oto Mádr. *Teologické texty* 2012, roč. 23. s. 10-15.

SKOBLÍK, Jiří. *Morálka v dialogu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006.

SKOBLÍK, Jiří. O Oto Mádrovi jako morálním teologovi. *Teologické texty* 2012, roč. 23, č. 1, s. 7–10.

ŠPIDLÍK, Tomáš. *Duše poutníka*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004.

VALEŠ, Václav. *Konfesní právo - průvodce studiem*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008.

VAŠKO, Václav. *Dům na skále 3. Církev vězněná: 1950-1960*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008.

VLČEK Vojtěch. *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel. Rozhovory s kněžími a řeholníky pronásledovanými za komunismu v letech 1948-1989*. Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006.

WALDENFELS, Hans. V agonii církve. *Teologické Texty* 2012, roč. 23. č. 1.

WEST, Christopher. *Dobrá zpráva o sexu a manželství: odvážné odpovědi na nesmělé otázky*. Praha: Paulínky, 2010.

WOODS, Thomas E, Jr. *Jak katolická církev budovala západní civilizaci*. Praha: Res Claritatis, 2008.

XX. Celibát - hrob mladých srdcí. 1947. *Katolík: list pro kulturu a život z víry* 1947, roč. 10, č. 6, s. 3.

XX. Dobromysl kuře, strašně hodný člověk. *Katolík: list pro kulturu a život z víry* 1947, roč. 10, č. 5, s. 2.

ZVĚŘINA, Josef: *Odvaha být církví*. Mnichov: Opus bonum, 1981.

Elektronické zdroje

II. EXTRAORDINARY GENERAL ASSEMBLY (25 NOVEMBER-8 DECEMBER 1985). *The Final Report of the 1985 Extraordinary Synod, bod č.*

5. Hlubší recepcce koncilu. [2014-11-13].

<<http://www.ewtn.com/library/CURIA/SYNFINAL.HTM>>.

Akce K. Násilná akce namířená proti mužským řeholím. [2014-10-12].

<<http://www.ustrcr.cz/cs/akce-k>>.

Alois Pokorný (1928–1952) [2014-04-05]. <<http://www.ustrcr.cz/cs/alois-pokorny>>.

ANDREE, Lukáš. *Vězeňská zkušenost Jana Zahradníčka*. Diplomová práce.

Brno: MUNI FF, 2008. [2014-04-03].

<http://is.muni.cz/th/74199/ff_m/Magisterka_pro_tisk.txt>.

BENEŠOVÁ, Hana. *Na shledanou v nebi* [2014-03-25].

<<http://www.teologicketexty.cz/casopis/2012-2/Nashledanou-v-nebi.html>>.

BLAŽEK, Petr. *Akce "Teolog. Sledování Oto Mádra příslušníky IV. správy SNB v osmdesátých letech.* [2014-09-05].

<<http://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/pad1102/73-87.pdf>>.

Cenni storici [2014-04-07].

<http://www.unigre.it/Univ/ns/storia_universita_it.php>.

DULLES, Avery. Druhý vatikánský koncil – mýtus a realita. *Teologické Texty* 2003, roč. 14, č. 1. [2014-10-13].

<<http://www.teologicketexty.cz/casopis/2003-1/Druhy-vatikansky-koncil-mytus-a-realita.html>>.

GLASER, Milan. *O paralelním magisteriu teologů.* [2014-05-06].

<<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=14623>>.

HALÍK, Tomáš. *Teolog zlatého středu.* [2014-11-12].

<http://www.christnet.cz/clanky/4554/teolog_zlateho_stredu.url>.

HAVEL, Václav. *Projev prezidenta ČSFR Václava Havla při přivítání papeže Jana Pavla II. v Praze*. [2014-09-05].

<http://www.vaclavhavel.cz/showtrans.php?cat=projevy&val=317_projevy.html&typ=HTML>.

Historie Arcibiskupského gymnázia v Praze - Bubenci v [2014-12-15].

<<http://tisk.cirkev.cz/z-domova/historie-arcibiskupskeho-gymnazia-v-praze-bubenci-v-letech-1913-a-1950/>>.

JAN PAVEL II. *Dopis rodinám* [2014-05-24].

<<http://www.cirkev.cz/res/data/003/000388.pdf>>

Kardinál Josef Beran, arcibiskup pražský [2014-04-07].

<<http://www.apha.cz/kardinal-josef-beran-arcibiskup-prazsky>>.

KROUPA, Mikuláš. *Quotidie morior – umírám kdykoliv*. [2014-03-25].

<http://www.rozhlas.cz/radio_cesko/pribehy/_zprava/quotidie-morior-umiram-kdykoliv--859225> .

LUBAC, Henri de. Paradoxy církve. *Teologické Texty* 2007, roč. 18, č. 1.

[2014-11-01]. <<http://www.teologicketexty.cz/casopis/2007-1/Paradoxy-cirkve-1.html>>.

MÁDR, Oto. *Morální studie o umělém oplodnění* [2014-03-12].

<http://depositum.cz/knihovny/ckd/tiskclanek.php?id=c_22328>.

MÁDR, Oto. *Pražská dílna katolického samizdatu*. [2014-08-05].

<<http://www.teologicketexty.cz/casopis/2003-2/Prazska-dilna-katolickeho-samizdatu.html>>.

MÁDR, Oto: Encyklika, *Via*, 1969/3, str. 43-46, s. 44. [2014-08-07].

<http://depositum.cz/knihovny/via/tiskclanek.php?id=c_20520>.

Okupační vojska Varšavské smlouvy v Československu po roce 1968. [2014-08-

05]. <http://www.totalita.cz/1968/1968_armada_ssr_07.php>.

MÁDR, Oto. Živá víra – mrtvá víra (Úvodní zamyšlení). Samizdat č. 3. s. 2. [2014-02-03]. <<http://www.teologicketexty.cz/casopis/1989-3/Ziva-vira-mrtva-vira-Uvodni-zamysleni/2>>.

OPATRŇÝ, Aleš. *Jak byl čten koncil v Čechách a na Moravě*. [2014-04-05]. <<http://www.teologicketexty.cz/casopis/2003-1/Jak-byl-cten-koncil-v-Cechach-a-na-Morave.html>>.

Samotová revoluce 1989. [2014-09-07]. <http://www.totalita.cz/1989/1989_1117_dem_03.php> .

SMEJKAL, Milan. Proč jsem nevystoupil z katolické církve. *Teologické texty* 2011, roč. 22, č. 2. [2015-04-12]. <<http://www.teologicketexty.cz/casopis/2011-2/Proc-jsem-nevystoupil-z-katolicke-cirkve.html>>.

ŠRÁMEK, Pavel. *Mobilizace předválečné armády v roce 1938. Mobilizace na podzim* [2014-03-10]. <<http://armada.vojenstvi.cz/predvalecna/mobilizace/6.htm>>.